

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV BOHEMISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vlastní jména v okolí obce Brloh

Vedoucí práce: PhDr. Štěpán Balík, PhD.

Autor práce: Markéta Tanzerová

Studijní obor: Bohemistika

Ročník: 3.

2016

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Jaronín 28. července 2016

.....
Markéta Tanzerová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat panu doktorovi Štěpánu Balíkovi, za pomoc při psaní mé práce a také za jeho obrovskou podporu. Můj dík patří také mojí rodině, a to především sestře a mamince, které mě podporovaly a tatínkovi, za to, že byl úžasným zdrojem informací.

Anotace

Cílem této bakalářské práce je onomastický rozbor v obci Brloh. Jejím záměrem je především sesbírat a podrobně rozebrat jména „po chalupě“ v jihočeské vesnici Jaronín, která je její součástí. Teoretická část se proto věnuje onomastice obecně, přičemž je kladen důraz na vývoj křestních jmen a příjmení. Dále se snaží zachytit, jak jsou vlastní jména úzce spojena s životem a historickým vývojem zde, neboť právě ta pomáhají dokreslit místní historické události. Především jsou takto cenným zdrojem informací hlavně jména „po chalupě“, která nikdy nebyla, na rozdíl od příjmení a křestních jmen, písemně kodifikována. Jejich hláskové změny nám ukazují místní nářeční jevy. Jazyková a potažmo i nářeční situace je velmi ovlivněna tím, že v Jaroníně až do roku 1946 žili lidé dvou národností, české a německé. Proto zde můžeme sledovat nářeční jevy českého, ale i německého jazyka užívaného na našem území. Právě pro poznání prolínání obou jazyků jsou jména „po chalupě“ také neocenitelným pramenem.

Annotation

The subject of this bachelor's thesis is an onomastic analysis in the municipality of Brloh. The chief intention is to gather and analyse in detail "cottage-derived" names in the South Bohemian village of Jaronín, which forms part of the above-mentioned municipality. The theoretical part deals with onomastics in general, the emphasis being put on the development of Christian names and surnames. Furthermore, it tries to explain that proper names are closely connected with local life and historical development – it is proper names in particular that give a clearer picture of local historical events. A valuable source of information is mainly "cottage-derived" names, which, unlike surnames and Christian names, have never been codified in writing. Their phonetic alterations reflect local dialectal phenomena. The language situation, as well as the dialectal one, is strongly influenced by the fact that up to 1946 people of two nationalities, Czech and German, lived at Jaronín. That's why dialectal phenomena of both the Czech and German language used in our territory can be watched there. For the comprehension of how both languages blend, "cottage-derived" names are an inestimable source.

Obsah

1 Úvod	8
2 Historie vesnice Jaronín	9
3 Původ názvů vesnic.....	13
3.1 Jaronín	13
3.2 Sedmi Chalupy	15
3.3 Kuklov	15
4 Teoretická část	17
4.1 Onomastika.....	17
4.1.1 Rozdělení proprií (Beneš 1999: s. 16).....	17
4.1.2 Funkce proprií.....	18
4.1.2.1 Základní funkce proprií.....	18
4.1.2.2 Další funkce proprií.....	18
4.1.3 Vztah onomastiky a dialektologie.....	18
4.1.3.1 Česká nářečí.....	19
4.1.3.2 Německá nářečí na našem území.....	19
4.2 Křestní jména.....	21
4.2.1 Vývoj rodných/křestních jmen	21
4.2.1.1 Období do roku 1300.....	22
4.2.1.2 Období 1300 – 1500	23
4.2.1.3 Období 1500 – 1786	24
4.2.1.4 Období 1786 – 2016	24
4.2.1.5 Shrnutí	25
4.2.2 Pojmenovací motivy	25
4.2.2.1 Rodinné zvyklosti.....	25
4.2.2.2 Dobová společenská obliba	26
4.2.2.3 Individuální podněty.....	26
4.2.2.4 Náboženské vlivy	26
4.2.2.5 Jazykové vlivy.....	27
4.2.2.6 Místní zvyklosti	27
4.3 Příjmení.....	28
4.3.1 Sémanticko-motivační typy příjmení.....	30
4.3.1.1 Příjmení vzniklá z rodných jmen/antroponym	30
4.3.1.2 Příjmení podle původu nositele	32

4.3.1.3 Příjmení podle místa bydliště	32
4.3.1.4 Příjmení podle zaměstnání nebo stavu nositele	32
4.3.1.5 Přeždívký.....	33
4.3.2 Německá příjmení	34
4.3.2.1 Historie německých příjmení.....	35
4.3.2.2 Evidence obyvatelstva	35
4.3.2.3 Německá příjmení ve 20. století.....	37
4.3.2.4 Jazykové hledisko německých příjmení.....	38
4.3.2.4.1 Hláskosloví – podoby přepisu (M. Knappová 2002: s. 160-166)	39
4.3.2.4.1.1 Samohlásky.....	39
4.3.2.4.1.2 Souhlásky.....	39
4.3.2.4.1.3 Zjednodušování hláskových skupin	39
4.3.2.5 Slovtvorba a tvarosloví	40
4.3.2.6 České vlivy	40
4.3.2.7 Sémanticko-motivační typy příjmení.....	40
4.3.2.8 Příklad.....	41
4.4 Jména „po chalupě“	42
5 Praktická část	44
5.1 Metodika	44
5.2 Jména „po chalupě“ v Jaroníně	47
5.2.1 Jména „po chalupě“ z křestních jmen	47
5.2.1.1 Jména „po chalupě“ vzniklá z neobměněných jmen osobních a křestních.....	47
5.2.1.2 Jména „po chalupě“ vzniklá ze zkrácených osobních a křestních jmen.....	51
5.2.2 Jména „po chalupě“ odvozená od jmen místních	60
5.2.3 Jména „po chalupě“ odvozená z povolání majitele.....	61
5.2.4 Jména „po chalupě“ odvozená z příjmení majitelů.....	64
5.2.4.1 Jména „po chalupě“ z příjmení, jejichž základem bylo křestní jméno	64
5.2.4.2 Jména „po chalupě“ vzniklá z nejrůznějších adjektiv	65
5.2.4.3 Jména „ po chalupě“ vzniklá z příjemní označujících povolání	65
5.2.4.4 Jména „ po chalupě“ z příjmení označující národnost	66
5.2.5 Jména „po chalupě“ podle účelu domu	67
5.2.6 Jména „po chalupě“ vytvořená z apelativ označující vlastnosti člověka.....	70
5.2.7 Jména „po chalupě“ s neznámým původem	71
6 Závěr.....	72

7 Seznam použitých zdrojů a literatury	76
7.1 Literární zdroje	76
7.2 Prameny.....	77
8 Přílohy.....	78
8.1 Příloha č. 1	78
8.2 Příloha č. 2	81
8.3 Příloha č. 3	83
8.4 Příloha č. 4.....	84

1 Úvod

Tématem mé bakalářské práce je onomastický rozbor jmen v obci Brloh, a to konkrétně ve vesnici Jaronín, která pod Brloh administrativně spadá. Ve své práci se zabývám výzkumem křestních jmen, příjmení a především „jmen po chalupě“. Vzhledem k bohatosti nashromážděného materiálu jsem se rozhodla, že se v praktické části mé práce zaměřím na výzkum jmen „po chalupě, která považuji za jeden ze základních pramenů k poznání života v Jaroníně. V posledních letech se navíc v nejrůznějších pracích stále častěji objevuje skutečnost, že jména „po chalupě“ zanikají a pomalu se vytrácejí z povědomí lidí (viz např. Pleskalová 2013). S ohledem na to si myslím, že je důležité stávající jména sesbírat a popsat a tím zachovat pro budoucnost.

Mým cílem je tedy sesbíraná jména „po chalupě“ zanalyzovat z hlediska jejich historicko-jazykového vývoje. Protože byl Jaronín německou vesnicí, většina jmen má svůj základ v němčině a nejstarší doklady podob jmen jsou dohledatelné v německy psaných materiálech, a to především v německých kronikách. Základní podoba většiny jmen je zde tedy německá. Ve své práci také zmíním, pokud to budu považovat za nutné, historické souvislosti mající vliv na fungování jmen „po chalupě“.

Základem mého zkoumání bude současná podoba jmen „po chalupě“, která roztřídím podle jejich sémantiky, tedy podle jejich významu, ale s ohledem na to, proč jména vznikla. Dále pak konfrontuji současnou podobu jména se zápisy v kronikách a starých mapách. Cílem této práce je právě zmapovat historický vývoj jmen a popsat jazykové procesy, ke kterým u nich došlo. Zajímá mě, na kolik se jednotlivá jména „po chalupě“ vzdálila od své původní podoby.

V této práci si kladu za cíl objasnit, jaké motivy byly při vzniku jmen nejčastější a jaké převažují v Jaroníně. Při rozdělení jmen budu vycházet z prací Josefa Beneše o příjmeních, protože motivy pojmenování u příjmení a jmen „po chalupě“ jsou stejné. Zajímá mě, zda se jedná o stav ojedinělý, nebo zda jednotlivé motivy pojmenování můžeme nalézt i u jmen „po chalupě“ v ostatních vesnicích na Brložsku, a to především v těch, které v minulosti tvořily obec Johannesthal, kde se stejně jako v Jaroníně střetávali lidé dvou národností, a tedy i dva jazyky. Za tímto účelem sestavím také seznam jmen „po chalupě“ ve vesnici Sedm Chalup a Kuklov.

2 Historie vesnice Jaronín

První zmínky o osídlení vesnice Jaronín spadají až do druhé poloviny 17. století. Na kopcích v okolí obce Brloh byly porůznu roztroušeny samoty, do té doby byly označovány jako *Waldhäuser* „Lesní chalupy“, které se na počátku 18. století staly základem nově vzniklé obce Johannesthal. Ve výpiscích z Farní kroniky Brloha je uvedeno, že se tímto označením myslela pozdější Strouha.

Obec Johannesthal založil hrabě Jan Kristián z Eggenbergu, který toto území nechal dosídlit. Nově příchozí byli zejména lidé žijící na okraji společnosti, kteří se pohybovali na eggenberském panství. Jednalo se převážně o osadníky německé národnosti. Obec byla poté pojmenována právě po svém zakladateli. Johannesthal neboli Janovo či dnes Jánské Údolí tvořilo osm následujících osad: Rohy (Oberhäuser), Strouha (Grabenhäuser), Rychtářov (Richterhäuser), Kovářov (Schmiedhäuser), Kuklov (Kugelweit), Sedm Chalup (Siebenhäuser), České Chalupy (Böhmischehäuser) a Jaronín (Jaronin). Nejstarší soupis obyvatel této obce neboli v této době rychty pochází z roku 1705 a je uložen ve archivu v Českém Krumlově. Tento soupis obsahuje 82 jmen lidí zde usedlých. Nejedná se však o první osadníky, neboť je na mnoha místech zmíněno, že dotyčný dům koupil od někoho jiného, nebo se do něj přizemil. U většiny domů je však uvedeno, že byly nově postaveny. Nejstarším stavením přímo v Jaroníně je dům *Florián* (viz níže), který pan Tanzer datuje do roku 1697.

Místní obyvatelstvo tedy na počátku 18. století dostalo do zástavy od hraběte pozemky, na kterých se mohli usadit, avšak ty dále podléhaly právu odúmrti, které bylo zrušeno až později, kdy si místní mohly své pozemky odkoupit. Tito první osadníci byli většinou chudí lidé, žijící se zemědělstvím nebo jako lesní dělníci. Byli mezi nimi však i nejrůznější řemeslníci (to odrážejí i jména „ po chalupě“, např. *Binder*). Život místních obyvatel byl úzce spjat především s lesem, ve kterém mnoho z nich bylo zaměstnáno na lesní práci. Bylo zde také několik hájoven, pro tzv. dominikální hajné (*Hájenka na Hliňáku, Myslivna, Na Staré hájence, Hájenka v Horách*), ale také v několika rodinách měli právo tzv. hájenství, které se dědilo z otce na syna. Nestarší hájovna v Johannesthalu se nachází na Kuklově a je uvedena již v soupisu z roku 1705.

Místní obyvatelé si také přes zimu přivydělávali výrobou nejrůznějšího dřevěného náčiní, jako byly hrábě, násady na krompáče, sekery a kosišťata. Velmi rozšířená a tradiční byla na Brložsku výroba dřeváků. Učitel Jan Elias píše, že se zde vyrobilo tolik dřeváků, až se uchytilo přísloví „že dřevěňky zde po stromech rostou“ (Elias: 1894 s. 7). V mnoha domech se

dodnes dochovaly po předcích nástroje na výrobu těch dřeváků. Ty se odtud dále prodávaly obchodníkům, kteří je rozváželi po celém Povltaví, jak dále uvádí J. Elias.

Přes léto se většina obyvatel živila zemědělstvím a pěstováním nejrůznějších plodin. Rostlo (a roste) zde také mnoho ovocných stromů, a to především třešní, prodej jejichž plodů byl také vítaným přivýdělkem. Rozšířené zde bylo především pěstování lnu. Len se zpracovával téměř v každém stavení. V 18. století zde stálo dokonce 9 pazderen. Ve třicátých letech 20. století jen pět a pouze tři se zachovaly do dnešní doby, dvě byly přestavěny na rekreační objekty a jedna na rodinný dům, jsou to: *Hudecova pazderna* a dvě pazderny *U Kristlů*. Obyvatelé v obci si přivydělávali také pálením cihel v místní cihelně. K té se nám bohužel nedochovaly žádné prameny.

Roku 1891 vznikla samostatná obec Nová Ves, a to odpojením od stávající obce Brloh. Při tomto dělení došlo k rozdělení vesnice České Chalupy, která do té doby patřila pod Johannesthal. České chalupy se rozdělily na dvě části. Větší část správně připadla Nové vsi (dále označováno jako České Chalupy), ale několik stavení dále spadalo pod obec Johannesthal, a to konkrétně domy č. p. 15, 16, 17, 18, 19 a 20. Těchto šest stavení pak bylo označováno názvem *Oberneudorf/ „Horní Nová Ves“* (pozn. V pramenech jsem se setkala pouze s německým výrazem, český ekvivalent uvádí až v překladu německé kroniky *Gemeinde – Gedenkbuch* učitel František Nejedlý, proto výraz zde i dále uvádím v uvozovkách).

16. srpna roku 1923 došlo k rozpadu obce Johannesthal na dva administrativně samostatné celky. Na obec Johannestahl a obec Jaronín. Hranici mezi oběma tvořil Křemežský potok (na Brložsku nazývaný „*Brložský potok*“). V Johannesthalu zůstaly osady Rohy, Strouha, Kovářov a Rychtářov. Obec Jaronín pak tvořily vesnice Jaronín, Kuklov, Sedm Chalup a „Horní Nová Ves“.

Důležitým mezníkem v dějinách obce Jaronín se stala výstavba nové školy. Místní děti od počátku doposud navštěvovaly školu v Brloze, která byla původně česká, ale s příchodem německých osadníků do okolí Brloha se v ní vyučovalo i německy. Oficiálně se stala česko-německou až za vlády Josefa II.

Ve 20. letech 20. století jaronínští němečtí obyvatelé zažádali o stavbu německé školy pro německy mluvící děti v obci, které v Jaroníně převažovaly nad dětmi s českou národností. Této žádosti nebylo vyhověno a místo školy německé byla roku 1924 vystavěna budova pro

českou školu. Němečtí občané pak nezákonně zřídili německou tzv. Wanderschule, ve které vyučoval učitel každé dítě vždy půl hodiny denně, výuka v této „škole“ byla umístěna v domě č. p. 17. Novou žádost podali místní Němci znovu roku 1938 a bylo jim vyhověno. Ještě téhož roku se v domě č. 17 začalo vyučovat oficiálně a vznikla tedy německá expositura česko - německé školy v Brloze. Od tohoto roku také Jaronín spadal do Sudet, stejně tak jako celý Johannesthal, jako území s většinovým německým obyvatelstvem. Tato „škola“ fungovala pouze do roku 1939, tedy to začátku druhé světové války. Roku 1939 byla pro účely vyučování dětí zabrána budova školy české (z roku 1924). Docházely sem děti z Jaronína, Sedmi Chalup a Českých Chalup, a to bez rozdílu národnosti, jak děti české, tak děti německé. Ovšem ve škole se vyučovalo pouze v německém jazyce.

Na událostech kolem zřízení a fungování školy je možno si ukázat, jaká nálada mezi Němci a Čechy v Jaroníně panovala. Ze zápisů v kronikách je patrná začínající nevraživost mezi oběma národnostmi už před rokem 1920. K roku 1924 se dočítáme, že česká škola se postavila navzdory tomu, že zde bylo jen 6 českých dětí, oproti 38 německým. To je jen jeden detail vypovídající o celkových vypjatých náladách v české společnosti, a to z obou stran, jak ze strany české, tak ze strany německé, neboť ani Němci z Jaronína nechtěli školu pro všechny bez rozdílu národnosti. A to i přesto, že hlavní důvod pro zřízení školy uváděli špatnou dostupnost do Brloha, kam děti docházely každý den pěšky. Od roku 1939 se pak ve zdejší škole učilo jen německy. Byl sem dosazen učitel, který měl za úkol děti „vést tím správným směrem“. Navíc výuka byla pouze německá, takže docházelo k poněmčování českých dětí zde. V padesátých letech 20. století pak na místní škole v Jaroníně působil pan učitel Zdeněk Nejedlý, který se otázkou poněmčování českých dětí v této škole zabýval. Tato záležitost se týkala ale spíše sem dosazených učitelů. Ve svých článcích píše, jaké nenávistné nálady mezi místními dětmi, a potažmo i jejich rodiči panovaly. Ze vzpomínek pamětníků však vím, že tomu tak nebylo, nebo alespoň že oni to tak nevnímali, na druhou stranu od konce války již uplynulo mnoho let a dnešní pamětníci byli tehdy ještě dětmi. Podle vzpomínek nepanovala mezi místními Čechy a Němci vyloženě nesnášenlivá nálada. Byli to lidé, kteří mnoho let žili společně a jako sousedé se respektovali. Tomu napomáhala i skutečnost, že zde byli většinou smíšené rodiny. Rodiny vyloženě české nebo německé národnosti zde byli spíše výjimkou. Jako příklad, který ovšem nemůže mluvit za vše, uvedu rodinu Stadelbauerovu, která žila *U Justlů*. Paní Stadelbauerová byla Češka a její manžel Němec a měli dohromady šest dětí. Tři z těchto dětí chodily do české školy a tři do německé.

Roku 1946 došlo k odsunu německého obyvatelstva z Jaronína. Jaronín měl v roce 1945 228 obyvatel, z toho bylo 148 Němců a 79 Čechů, ale nakonec odešlo jen 135 lidí, neboť z odsunu byli vyřazeni lidé žijící ve smíšeném manželství a také lidé staří a nemocní. „Vysídlení“ se nedotklo pouze 12 domů. Z Jaronína odešlo sice mnoho lidí, ale např. Kuklov, kde byl před odsunem evidován pouze jediný Čech, byl vysídlen celý.

Po druhé světové válce zanikla i obec Jaronín (stejně tak jako celý Johanesthal). Od teď již jen Jaronín spolu se Sedmi Chalupami a Kuklovem připadl k obci Brloh (České Chalupy se spojily s druhou půlkou vesnice a patří dnes k obci Nová Ves). Škola zde fungovala do roku 1960. Pro budovu se pak nenašlo vhodné uplatnění a byla prodána do soukromého vlastnictví. Bylo zde také vytvořeno JZD a tím pádem zanikla zde fungující soukromá hospodářství.

Obce Nová Ves a Brloh se v 70. letech sloučily na více, jak 30 let. K jejich opětovnému osamostatnění došlo až po roce 1990. Od té doby patří Jaronín i s ostatními osadami, které tvořily původní obec Johanneshal, k obci Brloh. Jen odtržená část Českých Chalup „Horní Novou Ves“ se opět spojila s Českými Chalupami, kam původně patřila, a připadla k obci Nová Ves.

V současné době je v Jaroníně 56 čísel popisných. Zhruba třetinu domů tvoří bývalé výměnky a jsou většinou neobydlené. Některé domy jsou zcela opuštěné a jiné slouží jako chata. Za posledních 30 let zde také bylo několik nových domů postaveno. Trvale zde žije 51 obyvatel, což je stav uvedený na stránkách obce Brloh.

Jedinou památkou v obci je kaplička Panny Marie vystavěná v letech 1840 - 1848. Nechal ji postavit schwarzenberský revírník František Josef Weber, za finanční pomoci Vojtěcha Lanny a p. Rosenauera z Českých Budějovic. Pozemek pro stavbu zapůjčil kníže Schwarzenberg, od kterého byl odkoupen místními osadníky, a to až 3. srpna 1906. Kaplička byla vysvěcena 8. září roku 1848. Při této příležitosti se konala první „jaronínaká pout“ a bylo kolem kapličky vysazeno několik lip, z nichž vzrostla pouze jediná, která je dnes památným stromem. Od roku 1848 se zde slaví pout' pravidelně, a to vždy první neděli po 8. září. Tuto tradici si sebou odnesli do Německa i místní Němci, kteří každý rok slaví pout' v Neuburgu, a to ve stejný den jako lidé z Jaronína. Právě většina Němců pocházejících z Jaronína bydlí v okolí tohoto města, proto si ho zvolili jako místo setkávání. Neslaví zde klasickou pout', ale je to spíš termín, kdy se všichni sejdou a zavzpomínají.

3 Původ názvů vesnic

3.1 Jaronín

Původ názvu vesnice Jaronín vykládá ve svém díle *Pomístní jména v Čechách* A. Profous následujícím způsobem: *Místní jméno Jaronín bylo utvořeno uměle z příjmení Jaroň (v.v.) podle starých místních jmen s přivlastňovací příponou –ín Malonín, Třebonín apod., jež jsou rovněž na krumlovském panství.* (Profous 1949: s. 104) Toto tvrzení dokládá ve svém nevydaném díle i Věra Mašková: *V letech 1692 - 1700 vznikla také osada Jaronín. Původně se tak nazýval zřejmě dvorec, jehož české pojmenování nově vzniklá osada převzala.* To tedy znamená, že název vesnice vznikl z vlastního jména vlastníka. Vlastní jméno přešlo nejprve na usedlost, na které žil, což je jev pro Jaronín velmi typický, neboť nejvíce jmen „po chalupě“ vzniklo ze jmen vlastních. A po jeho usedlosti byla poté pojmenována celá vesnice.

Na první pohled se zdá, že u původu názvu vesnice z vlastního jména není o čem pochybovat. Tuto teorii však může vyvracet několik skutečností. Velmi důležité je si uvědomit, že vesnice Jaronín, potažmo Johannesthal, vznikla na počátku 18. století a byla osídlena německy mluvícími lidmi. Toto tvrzení obsahuje dvě důležité skutečnosti. První „zádrhel“ spočívá v samotném antroponymu *Jarin – Jaroslav*, které je základem jména vesnice. Toto jméno má velmi starý, praslovanský základ. Bylo hojně užíváno v době raného středověku, ale pak bylo nahrazeno jmény křesťanskými. Jeho renesance nastala až v době národního obrození. Tzn., že v době, kdy Jaronín vznikl (poč., 18. století) se jednalo o jméno užívané jen zcela výjimečně. Druhým zádrhelem je německý původ prvních osadníků, u kterých se neužívané slovanské jméno mohlo vyskytovat jen velmi nepravděpodobně. Tyto dvě skutečnosti do značné míry vyvracejí Profousovu teorii, že název vesnice vznikl z vlastního jména. Profous doslova uvádí *místní jméno Jaronín bylo vytvořeno uměle z příjmení Jaroň.* Pojmenovací akt doprovázely nejrůznější důvody, proč bylo vybráno zrovna to konkrétní vlastní jméno. Většinou to byly nějaké místní skutečnosti. Pokud základem pojmenování Jatronína bylo vlastní jméno nebo jméno usedlosti, dalo by se předpokládat, že toto vlastní jméno/ příjmení patřilo někomu místnímu. Nikdo takový ovšem v Jaroníne podle dostupných pramenů nebyl. Navíc je velmi zvláštní že, v německém prostředí Jaronína, bylo užito jméno slovanského původu, a navíc takové, které se již po staletí neužívalo.

Věra Mašková navíc uvádí, že jméno bylo vytvořeno z názvu dvorce. Žádné stavení s tímto jménem však není známé ani dnes, ani z historických pramenů. Výskyt stavení s tímto

jménem se dá vyloučit i vzhledem ke skutečnosti, že názvy domů jsou v Jaroníně velmi dobře známá i z historických pramenů, kde se však toto jméno nevyskytuje. Většina zjištěných jmen má dlouholetou tradici a v podstatě se od své nejstarší podoby dohledatelné v pramenech na počátku 19. století téměř nezměnila. Tato dlouholetá „životnost“ může svědčit i o hluboké zakotvenosti jednotlivých jmen již od vzniku vesnice. A tím pádem je nepravděpodobné, že by se jméno statku nezachovalo.

Ráda bych pro zajímavost zmínila, že kdysi byly v Jaroníně nalezeny střepy, které by měly dokládat slovanské osídlení zhruba ze třináctého století. Nikdy tam však nebyl proveden žádný výzkum a jediné, co tedy máme, jsou tyto střepy. Pokud by se tato teorie potvrdila, znamenalo by to, že kdysi bylo v Jaroníně slovanské osídlení. Mohla zde tedy být slovanská usedlost, jejímž vlastníkem byl Jaroslav nebo Jarin. V povědomí lidí se pak toto jméno mohlo udržet pro označení místa, kde se dnes Jaronín nachází. A vzniklá vesnice tak mohla být pojmenována po něm, respektive se z vlastního jména označující dvorec stalo jméno pomístní, které se zachovalo v povědomí lidí z okolních vesnic a podle stávajícího pomístního jména byla pojmenována na tomto místě nově vzniklá vesnice.

Z tohoto všeho vyplývá, že původ názvu Jaronín z vlastního jména může být sice pravdivý, ale na druhou stranu existují různé skutečnosti, které tuto teorii narušují. Kdy a proč tento název vznikl, není jasné. Jediné logické vysvětlení této teorie má, pokud zde opravdu existovalo slovanské osídlení, a to ještě před osídlením česko-německým v 17. století. K tomu však neexistují žádné prameny, nebyly provedeny žádné studie a jediné, co máme k dispozici je několik střepů.

Název vesnice Jaronín mohl vzniknout také jinak než z křestního jména. Pan Franz Tanzer uvádí ve své kronice toto „*Bohužel není žádného důkazu podle čeho byla obec Jaronín pojmenována. Jméno Jára je současně zkratkou křestního jména Jaroslav a také název ročního období (jaro). Je možné, že jménu přispěla poloha obce, kdy v době jejího založení se do všech stran rozprostíraly lesy a bylo tam vždy krásně. Nejkrásněji tam bylo však z jara a snad proto bylo jaro základem pro pojmenování nově vzniklé obce Jaronín*“ (Tanzer: Kronika obce Jaronín) Tato teorie je velice líbivá, ale myslím, že ji můžeme vyvrátit vzhledem k tomu, že významově průhledná jména se z češtiny do němčiny a naopak překládala. To můžeme doložit vlastně u všech jmen v původním Johannesthalu. Toponymum Johannethal bylo přeloženo jako Janovo/ Jánskéh Údolí, Grabem jako Strouha, Siebenhäuser jako Sedmi

Chalupy, atd. Místní jméno Jaronín však bylo všemi (tj. Němci i Čechy) užíváno pouze v této podobě a nepřekládalo se.

Pan Franz Tanzer asi nejlépe vystihuje situaci okolo původu jména, když říká, že původ názvu je nám neznámý, neboť si jím vzhledem k dosud známým historickým skutečnostem nemůžeme být jisti.

3.2 Sedmi Chalupy

Dříve Sedmihalupy, německy pak Siebehäuser. Všechny dostupné zdroje, ty hodnověrné (pan Dr. Profous), i ty „hodnověrnější“ (pověsti a pohádky) se zázračně shodují v tom, že jméno obce odráží realitu. A tou realitou byla skutečnost, že zde původně stálo pouze sedm chalup a od toho pak vesnice získala i název.

Ke vzniku vesnice se nám dochovala také pověst, kterou zachytil ve své knize Vladislav Adamec (viz příloha č. 4).

3.3 Kuklov

Název této vesnice je prastarý, setkáváme se s ním již roku 1378 a můžeme jej v historických materiálech najít v nejrůznějších podobách *Kuklvejt*, *Kugelweid*, *Kuklvajt*, *Guklwaid* (Profous: s. 438). Dnešní podoba názvu vesnice vznikla roku 1947. Bylo to v době, kdy u nás probíhala vlna počesťování německých názvů. MNV v ČK, které se názvem Kuklova zabývalo, nechalo původ názvu prošetřit Schwarzenberským archivem v Krumlově, který se vyjádřil v tom smyslu, že se jedná o staré jméno složitého významu, a doporučil ponechat vesnici německé jméno, avšak s tím, že bude zapsáno českým pravopisem. Původně se jedná o německé jméno složené. Tzn., že je tvořeno dvěma komponenty. Skládání je v němčině velmi oblíbený postup pro tvoření nových slov a objevuje se často také u místních jmen. V německých jménech na našem území se jako druhý komponent velmi často opakují slova jako např. *-bad* „lázně“, *-feld* „pole“, atd. Velmi zřídka se také setkáváme v druhém komponentu se slovem *-weide* „pastvina“ (Matúšová 2016: s. 132.). Právě toto slovo je druhým komponentem u místního jména Kuklov. První část názvu je odvozena ze středohornoněmeckého výrazu *gugel(e),kugel, kogel* „kapuce“ (Profous: s. 438). Antonín

Profous uvádí, že se toto slovo často dostávalo do místních a především pomístních názvů, snad proto, že svým tvarem/rozložením kuklu připomínalo. Dále uvádí, že jméno znamenalo „kukelská pastvina“.

4 Teoretická část

4.1 Onomastika

Onomastika je jazyková disciplína, předmětem jejíhož zkoumání jsou vlastní jména. Zkoumá jejich vznik a fungování. Zabývá se jejich jazykovou, ale i mimojazykovou stránkou, neboť vlastní jména vznikají a vyvíjejí se v určité společnosti, na které je jejich fungování závislé.

Vlastní jména jsou taková „slova“, která na nepojmové bázi pojmenovávají komunikativně individualizované objekty (Šrámek 1999: s. 11). Jejich hlavním úkolem je pojmenovávané objekty diferencovat, identifikovat a také je lokalizovat, tj. uvádějí je do historických, společenských, kulturních a věcných vztahů.

Vlastní jména patří do systému jazyka svou materií, kam patří, jak uvádí Šrámek, *lexikální prostředky, pojmenovací postupy, slovtvorné možnosti, pravidla gramatická a syntaktická* (Šrámek 1999: s. 11).

Vlastní jména se často v systému jazyka staví do opozice vůči apelativům, neboli jménům obecným. Nejedná se však o opozici striktní, je způsobena odlišnými vztahy mezi pojmenováním a pojmenovaným, protože vlastní jména pojmenovávají, naproti apelativům, jedinečný objekt. Apelativum má tedy odlišný obsah, než proprium a vlastní jména mohou fungovat i bez svého etymologického významu. Obecně jsou pak jména do určité míry, nebo úplně svého původního významu zbavena, takže i etymologicky neprůhledné – nejasné jméno může fungovat jako jméno vlastní.

Obecná lexikologie pak o vlastních jménech mluví jako o tzv. druhé vrstvě jazyka. Od apelativní vrstvy se tato *druhá vrstva jazyka* (Šrámek 1999: s. 11) odlišuje tím, že plní speciální funkce, a také jinak nakládá s užitými jazykovými prostředky.

4.1.1 Rozdělení proprií (Beneš 1999: s. 16)

- Geonyma

Mezi geonoma patří tzv. toponyma a kosmonyma. Mezi kosmonyma patří jména nebeských těles. Mezi toponyma pak jména objektů vyskytujících se na zemském povrchu, které mohou být zaneseny do map.

- Chrématonyma

Chrématonyma jsou vlastní jména věcí, vztahů a objektů vytvořených lidskou činností.

- Bionyma

Bionyma jsou jména živých bytostí, antroponyma, zoonyma, pseudoantroponyma. Do této skupiny patří tedy křestní jména, příjmení, přezdívky a jména „po chalupě“.

4.1.2 Funkce proprií

4.1.2.1 Základní funkce proprií

Mezi základní funkce proprií patří funkce *individualizující, diferenciatní a nominační*. Jedná se o funkce, které slouží k přesné identifikaci a vymezení pojmenovaného ve společnosti. Individualizační funkce vyděluje objekt jako jednotlivinu, diferenciatní funkce pak řeší vztahy mezi individualizovanými prvky. Nominační funkce vychází z potřeb samotného jazyka, kdy na základě jazykových prostředků má manifestovat komunikační potřeby.

4.1.2.2 Další funkce proprií

- Funkce evokační, konativní, honorifikační. Tyto funkce odkazují na různé encyklopedické vlastnosti vlastních jmen, nebo jiné vlastnosti shodné s vlastními jmny a apelativy. Tyto funkce mohou a nemusí být součástí vzniku propria. Některé významy přistupují ke jménu během jeho fungování.
- Funkce sociálně klasifikující, které objekt zařazují do náboženských, národnostních, místních nebo časových souvislostí.
- Funkce expresivní, emocionální, psychologická, ale také poetická a estetická. Tyto funkce odrážejí mimojazykovou realitu, to jak je jméno ve společnosti vnímáno.

4.1.3 Vztah onomastiky a dialektologie

Onomastika je věda, která se zabývá vlastními jmény a jejich fungováním. Dialektologie je věda, která zkoumá nářečí daného jazyka. Obě tyto disciplíny jsou ve vzájemném vztahu. Rudolf Šrámek píše, že jedna disciplína potvrzuje výzkumy té druhé (Šrámek 1999: s. 148). Dialektologie jako věda se zabývá výraznějšími, častěji se opakujícími prvky, které můžeme

již můžeme nazývat nářečními prvky jazyka. Pro své výzkumy využívá onymické materiálové základny, ale bere si z nich jen to, co je pro ní „prospěšné“, a zabývá se jen gramaticko-lexikálním plánem proprií, jejich vnějškovou podobou. Onomastika pak v rámci komplexního popsání vlastních jmen v určité oblasti využívá poznatků dialektologických. Onomastika využívá dialektologie jako prostředku, ta ke zkoumání realizace onymických objektů v daném jazyce potvrzuje existence onymického systému, kterou zkoumá onomastika. Jsou to tedy disciplíny výběrově užitelné (Šrámek 1999: s. 148).

4.1.3.1 Česká nářečí

Nářečí neboli dialekty patří do nespisovné vrstvy jazyka. Rozlišuje dva druhy nářečí, nářečí sociální, mezi která patří agrot, slang nebo profesní mluva a nářečí místní, tzv. dialekty.

Místní dialekty vznikly během historického vývoje češtiny. V češtině nastávaly nejrůznější jazykové změny, které se v nářečí mohly nebo nemusely projevit. Tyto změny vycházely z určitých jazykových center a z nich se pak šířily dál. Se vzdáleností od centra pak intenzita provedené změny slábla. Na našem území byla centrem změn zejména Praha, jako kulturní, politické a společenské centrum. Takže je celkem logické, že nářečí dál od Prahy jsou více výrazná. Jedná se zejména o nářečí na Moravě.

Většina základních nářečních rozdílů vznikla během 14. – 16. století. Na našem území rozeznáváme čtyři velké nářeční skupiny. Tři nářeční skupiny jsou na Moravě: *nářečí středomoravská, východomoravská/moravsko-slovácká a nářečí slezská/lašská*. Jedna velká nářeční skupina v Čechách, a to skupina *nářečí českých v užším slova smyslu*. Tyto základní skupiny dělíme dále na podskupiny, a protože se ve své práci zabývám vesnicí Jaronín, která leží v jižních Čechách, uvádím jen rozdělení nářečí patřící do čtvrté skupiny. U této skupiny nejsou nářeční rozdíly tak patrné jako u nářečí na Moravě, neboť se tato skupina více unifikovala a nářeční rozdíly se stíraly.

Nářečí česká v užším slova smyslu dělíme na *nářečí středočeská, jihozápadočeská, severovýchodočeská a nářečí východočeská*.

4.1.3.2 Německá nářečí na našem území

Německá nářečí můžeme rozdělit na dolnoněmecká a hornoněmecká, ta se dále dělí na středoněmecká a horskoněmecká. Právě horskoněmeckými nářečími se mluvilo až do odsunu německého obyvatelstva v letech 1945-46 na českém území. Rozsáhlejší německé oblasti

s těmito nářečími se vyskytovaly zejména v pohraničí a pak v německých jazykových ostrovech ve vnitrozemí (např. německý jazykový ostrov jihlavský).

Z horskoněmeckých nářečí se na území dnešní České Republiky mluvilo nářečím severobavorským, východostředoněmeckým a středobavorským. Právě středobavorská nářečí se vyskytovala v jižních Čechách. Do této skupiny tedy spadá i mluva Němců v Jaroníně, i když s místními odchylkami, způsobenými i vlivem češtiny (Bok 1992)

4.2 Křestní jména

Křestní neboli rodné jméno je nedědičné jméno, které společně s příjmením (viz níže) tvoří dvoučlenné jméno osobní. To pak slouží k občanskoprávní identifikaci jedince.

Pro to, co označujeme termínem rodné jména, existuje celá řada dalších termínů, jejichž užívání není důsledné. Termín *rodné jméno* se začíná prosazovat až zhruba od 80. let. V různých dokumentech z dřívější doby se však můžeme setkat i s jinými výrazy. Úředním termínem pro to, co my označujeme jako rodné jméno, je pouze *jméno*. Toto označení však dává smysl, pokud je ve spojení s termínem *příjmení*, pokud tomu tak není, chápeme tento termín jako synonymum pro „*pojmenování, název*“. V odborné literatuře se proto také setkáváme s označením *osobní jméno*, kterým se ovšem v onomastice chápou všechny druhy jmen. V minulosti se užívalo označení *křestní jméno*, a to proto, že bylo lidem dáváno při křtu a zapisováno do církevních matrik. Dnes toto označení znovu není nejvhodnější, protože dětem již nejsou jejich jména dávána výhradně při křtu a zapisují se do občanských matrik.

Z výše uvedených důvodů se dnes zavádí pojem rodné jméno, protože však není jeho užívání ve společnosti pevně zakořeněno, doplňuje se prozatím i přívlastkem *křestní*. (Vl. Šmilauer in Kopečný 1991: s. 9 a 10).

Myslím, že tato trochu chaotická situace převládá dodnes. Pojem rodné jméno *není* stále ještě pevně zakořeněn a ve společnosti spíše převládá označení *křestní jméno*, ač jeho obsah plně neodpovídá tomu, co dnes pod tímto pojmem chápeme.

4.2.1 Vývoj rodných/křestních jmen

Rodná jména byla až do roku 1786 jediným oficiálním pojmenováním člověka. Člověk dostal jméno, protože bylo nutné ho v rámci určité společnosti od ostatních odlišit, jednoznačně ho identifikovat. K tomuto účelu stačilo po dlouhou dobu pouze označení jedním jménem. Nutnost přesnější identifikace pomocí příjmi a později příjmení nabyla na významu až s růstem populace, a především z administrativních důvodů, pro účely evidence.

Oficiálně jsou rodná jména nedědičným označením člověka. V ideálním případě ho svým dětem vybírají rodiče z poměrně stálého repertoáru jmen obměňujícího se v průběhu

dějín. Pro výběr toho konkrétního jména existují nejrůznější důvody. Např., ač se oficiálně nejedná o dědičné jméno, často se v rodině dědí z generace na generaci,...(viz níže, podkap. Pojmenovací motivy).

V minulosti byl výběr jména velmi zodpovědnou povinností. Naši předkové však silně věřili v to, že jméno má určité magické schopnosti, a že může svého nositele ochránit od zlých duchů, nebo mu dát do vínku určité vlastnosti a schopnosti. Tato víra se v pozdějších letech, jak uvidíme níže, různě modifikovala.

Pro úplnost bych chtěla uvést stručný přehled toho, jak se u nás rodná jména vyvíjela. Ve své práci čerpám z „Úvodu“ Vladimíra Šmilauera, který je uveden v knize Františka Kopečného „Průvodce našimi jmény“, dále z publikace Jany Pleskalové „Vývoj vlastních jmen osobních a z knihy Miloslavy Knappové „Jak se bude vaše dítě jmenovat. Vývoj jmen u zmiňovaných autorů je rozdělen do různých časových období, které často liší pouze o několik let. Já jsem zvolila rozdělení podle Jany Pleskalové. Toto rozdělení nezohledňuje pouze stránku rodných jmen, ale spíše se drží okolností, které do pojmenování člověka zasahovaly obecně.

4.2.1.1 Období do roku 1300

V tomto období převažují na našem území jména slovanská, přičemž některá z nich vycházejí již z praslovantiny. Jedná se pak o jména všeslovanská, např. *Jaroslav*. Jiná jsou podle těchto praslovanských vzorů nově tvořena.

Tato slovanská jména mohou být jednočlenná, většinou vycházející z apelativních základů, nebo složená. Ta představují spojení dvou významových základů. Těchto základů uvádí Vladimír Šmilauer na 135, např. *-slav*, *-voj*, *-host*. Dále existují i jména složená zkrácená. Tato složená jména byla velmi oblíbená, neboť měla větší výpovědní hodnotu než jména jednočlenná, mohla totiž lépe specifikovat oslavné, ochranné nebo pracovní motivy, neboť tato doba byla charakteristická tím, že se při výběru jména dbalo na jeho význam.

V průběhu tohoto období k nám pozvolna začínají pronikat jména cizího původu. Část jmen se k nám dostává na základě náboženských kontaktů s německy mluvícími zeměmi. A dostávají se k nám „křesťanská“ jména původu latinského, řeckého a hebrejského, např. *Jan*, *Štěpán*. Tato jména se tedy nejdříve objevují u církevního kléru a poté i u prostých lidí. Velký vliv na to mají tzv. mnišské řády. „Vliv řádů sílí od 13. století a s nimi přichází do českých zemí tzv. první vlna křesťanských jmen včetně kultu svatých. Světci se stávají ochránci

národa, různých povolání nebo osob, které převzaly jejich jméno, a proto frekvence užívání křesťanských jmen výrazně vzrostla“ (Pleskalová 2011: s. 29).

Nejen vliv náboženství, ale také vliv politický má podíl na rozšíření jmen německého původu na našem území. České země se dostávají do těsného kulturního a politického kontaktu se zeměmi německými. Přemyslovští panovníci si zvou na svůj dvůr německé umělce a žení se s německými princeznami. S těmi na český dvůr přichází také jejich německý doprovod. Mezi prostý lid se pak německá jména dostávají až v rámci tzv. vnější německé kolonizace Čech (tzn. pohraničí, hornických měst, atd.).

Z této doby máme málo dokladů o češtině. Prvními doklady jsou však právě tzv. bohemika, ojedinělá česká slova objevující se v cizojazyčných textech vzniklých na našem území. Bohemika představují většinou antroponyma a toponyma. Takže můžeme říci, že jsou antroponyma pro toto období i cenným zdrojem informací o tehdejší češtině.

Repertoár antroponym zjišťujeme z nejrůznějších dokumentů. Jana Pleskalová zmiňuje jako cenné prameny *Kroniku takřečeného Dalimila*, právní listiny a nekrology. Přičemž vyzdvihuje význam tzv. *Podlažického nekrologu*, ve kterém jsou zmíněna jména i prostých lidí.

Následující období jsou charakteristická tím, že začínají převládat jména cizí. Pokud to nejsou jména světců, tak slovanská jména, tak typická pro období do roku 1300, téměř mizí.

4.2.1.2 Období 1300 – 1500

Cizí „křesťanská“ jména nemají jen církevní hodnostáři a šlechtici, ale již i prostý lid, neboť právě tato jména jsou dáována při křtu. Stará víra v magickou moc jména se přenáší ve víru v moc světce, podle kterého bylo dítě pojmenováno, a který ho bude na jeho cestě životem chránit. Souvisí to s kultem svatých, který se k nám šíří z Francie a Itálie. Jednotliví světci se stávají patrony, a to patrony národů, zemí, měst, povolání, ale právě i lidí.

V repertoáru křestních jmen se objevují jména starozákonní - *Tobiáš*, apoštolská - *Matouš*, řecká - *Mikuláš* a latinská - *Florián*. Mezi křesťanská jména patří i ta původu germánského - *Hedvika*.

Protože v této době roste počet obyvatel a repertoár křesťanských jmen není tak obsáhlý, začínají se objevovat tzv. doplňková jména (viz. kap. Příjmení).

4.2.1.3 Období 1500 – 1786

Repertoár křestních jmen, ve kterém jména cizí nahradila jména slovanská (výjimku tvoří např. jméno sv. Václava nebo Prokopa), je v této době již velmi ustálen. V době renesance, která obdivovala vše antické, k nám pak proniklo několik jmen řeckých a latinských, která se ovšem, až na jméno *Veronika*, neuchytila. V době reformace, která nepřála kultu svatých, byla zase v oblibě jména starozákonní. Takovéto starozákonní jméno měl například *Jan Amos Komenský*, „Učitel národů“. V podstatě však repertoár křestních jmen těmito myšlenkovými proudy otřesen nebyl. Naopak se ještě upevnil po Tridentském koncilu (1545-1563), který určil, že lidé musí pro své potomky vybírat jména pouze z tzv. Římského martyrologia, tedy stručně řečeno z uznávaného seznamu jmen světců.

Na počátku 18. století bylo přehodnoceno vnímání užívání jmen Josef a Marie, jako pro běžné smrtelníky jmen nevhodných. Tím pádem vzrostla jejich obliba a tato jména se dostala na přední místa v oblíbenosti a četnosti jmen. Počátek 18. století je doba, kdy bylo kanonizováno mnoho nových světců a tím také vzrostla oblíbenost jejich jmen, např. František Xaverský, a jméno František se stává velmi populárním. Také vzrůstá oblíbenost jména Antonín, stě. Antoní nebo Jiří.

Od 16. století dávali rodiče svým dětem více jmen. Bylo to především velmi praktické, neboť více jmen, znamená více patronů, více kmotrů a zároveň lepší identifikaci osoby.

4.2.1.4 Období 1786 – 2016

Zpočátku převládá obliba jmen křesťanských, naproti předchozímu období se pomalu začínají objevovat znovu stará jména slovanská, nebo jména podle jejich vzorů utvořená. Jsme totiž v době tzv. národního obrození. Jelikož stále přetrvává povinnost dávat dětem při křtu jména světců, přidávají si horliví vlastenci jména slovanská jako jména druhá. Později se slovanská jména začínají prohlašovat za překlady (někdy se i překládají) jmen křesťanských – cizích, např. *Sidonius* – *Zdeněk*. Česká jména se objevují nejprve u českých vlastenců ve snaze obnovit vše české a dále se šíří mezi větší okruh lidí. Obliba ve slovanských jménech vrcholí v dobách ohrožení národa, myslím tím především dobu druhé světové války.

Po roce 1945 mizí z repertoáru užívaných jmen jména germánská. Jejich nositeli bylo převážně německé obyvatelstvo žijící na našem území, které po roce 1945 z „Čech“ odchází. Českým obyvatelstvem jsou germánská jména, vlivem předcházejícího špatného soužití obou

národností během hrůz války, vnímána negativně. Někde tento negativní přístup ke germánským jménům trvá v menší míře dodnes.

Současný repertoár rodných jmen je velmi pestrý. Lidé nosí jména oblíbená již po generace, např. *Jan, Marie*, zároveň se objevují jména nová. Velkým trendem posledních let je snaha oživit stará rodná jména, např. *Kryšpín*. Děti dostávají také do současné doby neobvyklá jména cizí, např. *Klaudie*.

4.2.1.5 Shrnutí

Z předchozího vyplývá, že nejprve se na našem území objevují slovanská jména. Ta jsou v období středověku v době šíření křesťanství a německé kolonizace nahrazena jmény křesťanskými, která jsou spojena s kultem svatých. Pozici církevních jmen ještě více upevňuje Tridentský koncil. Nová jména, ovšem také církevní přináší doba barokní, kdy se začínají užívat dodnes dvě z nejoblíbenějších jmen, a to Josef a Marie. Doba národního obrození znamená renesanci jmen slovanských. Poslední období po druhé světové válce znamená úbytek jmen germánských. Dnes se začínají ve velké míře objevovat jména cizího původu.

4.2.2 Pojmenovací motivy

Na volbu jmen měli zásadní vliv tyto pojmenovací motivy: rodinné zvyklosti, dobová společenská obliba, individuální podněty, náboženské vlivy, jazykové vlivy a místní zvyklosti (Podrobněji Knappová *Jak se bude vaše dítě jmenovat* a Pleskalová *Vývoj vlastních jmen*).

4.2.2.1 Rodinné zvyklosti

Z hlediska diachronního tím nejzákladnějším pojmenovacím motivem byla tradice pojmenovávat děti podle rodičů, kmotrů či jiných příbuzných a známých. Jde o motivaci známou i u jiných evropských národů. Tato tradice v posledních letech pomalu mizí a také se podle Knappové udržuje spíše u synů než u dcer.

Někdy nemusí mít dítě a kmotr nebo rodič stejné jméno, ale může jít o dvě různá jména odvozená z téhož základu. V Jaroníně se například matka s dcerou jmenovaly Marie a Marta. Dcera byla pojmenována jiným, avšak matčinu jméno podobným jménem, neboť ta měla

jméno ve vesnici velmi časté. S ohledem na to pro dceru vybrali jméno v rodě sice neobvyklé, avšak s matčíným jménem formálně příbuzné (Kronika rodiny Tanzerovy).

Knappová zmiňuje i jiné rodinné zvyklosti. Například může být v rodině několik stále se opakujících jmen, ze kterých rodiče vybírají. U některých rodin je také časté, že jména dětí začínají stejným počátečním písmenem, nebo písmeny po sobě v abecedě následujícími.

4.2.2.2 Dobová společenská obliba

Dobová společenská obliba jmen je ovlivňována do značné míry politickým a kulturním děním ve společnosti. Například v době 2. sv. války byla českým dětem jako výraz vlastenectví dávána ryze česká jména, např. *Neklan*, *Čestmír*. Naopak v dnešní době, konkrétně po r. 1989, se k nám dostávají jména z nejrůznějších koutů světa, např. původně perské dívčí jméno *Lejla*.

4.2.2.3 Individuální podněty

Mezi individuální podněty, které ovlivňují u rodičů volbu jména, patří jejich zájmy a profese.

Rodiče se při výběru jména mohou inspirovat na svých cestách do zahraničí, vyjádřit jím vztah ke svému koníčku nebo může být jméno vybráno jako vzpomínka na nějakou událost v jejich životě.

Mezi individuální motivy zařazují i vliv sociálního postavení nebo úroveň vzdělání rodičů, neboť určitá jména jsou typická pro určité profese (což samozřejmě není pravidlem). Rozdíly mezi užívanými jmény se vyskytují i u rozdílného stupně vzdělání.

Podle populární osobnosti z řad politiky, kultury, sportu, atd. Podle oblíbeného spisovatele a také fiktivních postav z oblíbených knížek, filmů nebo seriálů.

4.2.2.4 Náboženské vlivy

Dnes tento pojmenovací zřetel pomalu ustupuje, ale v minulosti hrál při volbě jména u našich předků významnou roli. Církev dokonce nařizovala lidem, že musejí křtít své děti pouze jmény světců a věřilo se, že dotyčný světec bude dítě po zbytek jeho života ochraňovat.

Lidé se při výběru jména nechali inspirovat nejrůznějšími motivy. Například dávali dětem jména podle patronů sakrálních staveb v místě jejich bydliště. Dítě mohlo dostat jméno

podle toho, kdo jej křtil. V minulosti také panoval zvyk pokřtít dítě jménem světce, na jehož svátek se narodilo, a to zejména u dětí nemanželských. Tímto způsobem se mezi prostý lid dostávala jména dosti neobvyklá, např. Florián.

Dnes tyto zvyky už téměř zanikly. Náboženské zvyklosti se více než u křesťanů drží u jiných náboženství, u nás např. ve smíšených manželstvích, kdy je jeden z rodičů např. Žid nebo muslim.

4.2.2.5 Jazykové vlivy

Mezi jazykové vlivy mající vliv na podobu jména patří zřetel k jeho délce (k dlouhému příjmení se zvolí krátké křestní jméno a naopak), hláskosloví, pravopisu, ale i to, jaký jazykový dojem jméno vzbuzuje.

S jazykovými vlivy velmi úzce souvisí vlivy národnostní, u nás především německé. Vzhledem k tomu, že na našem území žilo v minulosti mnoho Němců, byla jména do písemností zapisována jak v české, tak v německé podobě. Záviselo to na tom, jaká národnost v místě převažovala. To ale také znamená, že podoba jména nemusela odrážet národnost jeho nositele.

4.2.2.6 Místní zvyklosti

Toto hledisko není v dnešní době již tak patrné jako v minulosti. Dříve byla např. jména, která byla typická pro oblast venkova a pro oblast města. Dále i pro jednotlivé kraje, města a vesnice, neboť i ta měla svá oblíbená jména.

4.3 Příjmení

Jana Pleskalová příjmení definuje jako *dědičné jméno rodiny představující jeden z funkčních členů dvoučlenného oficiálního pojmenování, které slouží v ČR k občanskoprávní identifikaci jednotlivce a které nemůže být měněno libovolně, nýbrž pouze podle příslušného zákona* (Pleskalová 2011: 159).

Pokud se budeme zabývat historií samotných příjmení, dojdeme do dob vlády Josefa II., kdy u nás byla patentem z 1.1. 1786 (pro židovské obyvatelstvo patentem z 23. 6. 1787) vyhlášena povinnost mít vedle křestního jména i příjmení. Před tímto rokem panoval stav tzv. neoficiální dvoujmennosti (Pleskalová 2011: s. 143). Tento stav byl dán tím, že lidé neužívali vedle křestního jména dalšího oficiálního pojmenování. Pro lepší orientaci však byly do právních dokumentů, např. při evidenci obyvatelstva, zapisování s tzv. příjmím neboli přízviskem. Příjmí se od příjmení lišilo svou neoficiálností a s tím také související skutečností, že nemuselo mít ustálenou podobu, která se dokument od dokumentu lišila. Pokud se s nimi v zápisech setkáváme, tak mohou být psána jakoby nezávisle na sobě nejrůznějšími variantami. Například v soupisu obyvatel v Jaroníně je doložena podoba jména *am Ort* → *Amort*. Navíc tato příjmí nebyla dědičná. Stávalo se tedy, že otec měl jiné příjmí než syn, a stejně tak i jeden člověk jich mohl mít několik.

Příjmí se na našem území vyvíjela až od 14. století. Josef Beneš uvádí, že „příjmení“ na naše území pronikala s německými kolonisty, kteří „módu“ užívat vedle svého křestního jména nějaké přízvisko převzali od Italů (Beneš 1998). Užívání příjmí však nebylo jen záležitostí módy, ale sloužilo k lepšímu identifikování člověka. Podobami těchto příjmení se zabývá Dobrava Moldavová. Nejčastěji se jednalo o nejrůznější hypokoristické – domácké podoby křestního jména nositele např. *Petr* – *Pešek*. Mohlo se jednat i o hypokoristické podoby jména otce, popřípadě matky, např. *Petrů*, *Mand'ák*. Příjmí však nemuselo být utvořené jen z křestního jména, ale také od nejrůznějších apelativ, kterými byla vyjádřena podoba nebo fyzické a duševní vlastnosti. Tyto vlastnosti pak mohly být v příjmeních vyjádřeny přímo nebo nepřímo např. *Kučera* – *Beránek*. V příjmích se také objevovala slova, kterými byla vyjádřena poloha jejich bydliště v obci, např. *Podskalský*, nebo také podle domovního znamení, např. *Mařík ot oháňky* „*Dům U Zlaté oháňky*“ (Pleskalová 2011: s. 72). Důležitým identifikátorem také bylo jejich zaměstnání, proto se i to mohlo objevit jako příjmí, např. *Bednář*. Do místa se také stěhovali noví lidé a z názvu místa, ze kterého dotyční přišli, mohla být také utvořena příjmení, např. *Trenčanský*. Mezi ta poslední můžeme také zařadit

příjmení *Novák*, které označovalo cizince, který do místa přišel a byl zde nový. Velmi expresivními druhy příjmení byla ta, která odkazovala na nějakou událost, která se dotyčnému stala, nebo ta, která obsahovala oblíbená slova a slovní obraty dotyčného (Moldanová 2015: s. 7-10). Rozdělení těchto příjmení se pak téměř shoduje s rozdělením příjmení, které uvádím později.

Popsaná dvoujmennost přesahovala v praxi až k trojimmennosti. Za křestním jménem a příjmením se pro ještě větší upřesnění uváděla např. ještě „přezdívka“. Slovem přezdívka v tomto případě myslím například označení povolání dotyčného, pokud nebylo vyjádřeno v příjmení. Na vesnici se tímto třetím komponentem tříčlenného jména pak stávalo jméno „po chalupě“.

Tento stav pak končí vydáním příslušných dokumentů Josefa II. v 18. století. Od této doby má každý člověk na našem území povinnost mít vedle křestního jména i příjmení. S neměnnou podobou příjmení se pak setkáváme až roku 1886.

Naše příjmení nepodléhají žádné pravopisné normě, jejich podoba je dána rodinnou tradicí a přenáší se v rámci rodiny z „otce na syna“. Setkáváme se proto u nich s nejrůznějšími odchylkami od spisovné normy češtiny. Příjmení nebyla většinou vytvářena uměle, ale vznikala z každodennosti lidí v rámci běžné mluvy a na různých místech, která se od sebe lišila užívání rozdílných nářečí, proto odrážejí příjmení různé jazykové odchylky od spisovné češtin. Zachovaly se v nich nářeční rysy území, ve kterém vznikla nebo ve které se pak vyvíjela. Vznik příjmení nebyl otázkou jednoho okamžiku, ale dlouholetého vývoje, kdy vznikla z užívaného příjmení, je možno u nich pozorovat znaky různých vývojových etap češtiny. Zachovali se v nich tedy nejrůznější archaické rysy češtiny. Těchto odchylek si můžeme všimnout po stránce hláskoslovné, morfologické i lexikální. Zajímavé jsou např. různé jevy v rovině hláskoslovné, např. *Múčka* – *Mautschka* - *Moučka* (ú → au → ou) ; *Voves* – *Oves* (protetické v). Z tohoto hlediska je u studia příjmení významné, že se v nich odrážejí i skutečnosti ze života našich předků, které dnes již neznáme. Tak se nám v příjmeních mohly zachovat názvy povolání, která již zanikla, nebo nástrojů, které se již neuvžívají.

Odchylky od dnešního způsobu psaní můžeme pozorovat i v rovině grafické, např. *Moučka* – *Mauczka*.

Příjmení jsou zbavena původního významu slova, ze kterého pocházejí. Tohoto jevu si lze všimnout u příjmení, která se od původních apelativ, ze kterých vznikla, liší způsobem zápisu, nebo i tím, že přešla k jinému deklinačnímu typu.

Často i po svém ustálení byla příjmení zapisována různými způsoby nebo různě komolena. Na toto měla velký vliv skutečnost, že naše území bylo v historii do značné míry dvoujazyčné, česko-německé. Česká jména byla zapisována německým pravopisem a naopak. Pokud ten, kdo jméno zapisoval, mu nerozuměl, mohlo dojít k jeho zkomolení (viz kap. Německá příjmení). Na podobu zapsaného jména měly vliv i písarské zvyklosti a úroveň vzdělání daného zapisovatele – matrikáře. A tak není divu, že i díky těmto faktorům ztrácela příjmení spojitost s původním významem, neboť se často z jejich grafické podoby nedal vyčíst.

Na druhou stranu měla evidence obyvatelstva vliv na jednotnější zápis podoby příjmení a jejich rychlejší ustalování.

4.3.1 Sémanticko-motivační typy příjmení

U tohoto rozdělení vycházím z publikace Jany Matúšové *Německá příjmení u Čechů*

4.3.1.1 Příjmení vzniklá z rodných jmen/antroponym

Jedná se o nejrozšířenější skupinu příjmení u nás. Doklady takto vzniklých příjmení však můžeme nalézt i v jiných jazycích, např. pro nás blízké němčině. Souvisí to se skutečností, že křestní jméno bylo dlouhou dobu, vlastně až do roku 1786, jediným právně závazným identifikátorem člověka. Lidé se do právních dokumentů zapisovali podle svého křestního jména. K jednotlivým křestním jménům se pro lepší orientaci přidávalo nějaké přízvisko, zvláště tehdy, vyskytlo-li se ve skupině několik jmenovců. Toto přízvisko, pak bylo velice často vytvořeno z nejrůznějších hypokoristických podob křestních jmen (*Jan- Janek, Janeček, Janoušek, ...*). Některé tyto podoby jmen dnes již jako hypokoristika nevnímáme a užíváme jich jako základní podoby jména, např. *Hynek*.

Příjmení z křestních jmen mohla být i tzv. patronymika, tedy příjmení ze jména otce a méně často i příjmení ze jména matky, tzv. metronymika, a to v případech, kdy byla matka v obci známější nebo společensky významnější než otec. Tato jména nemusí dnes mít

příslušnou přivlastňovací příponu *Martinův* → *Martin* (Moldanová 2015). Do funkce příjmení se mohlo dostat i křestní jméno jinak příbuzensky spjaté osoby než byl otec nebo matka, tento fakt již ale ze samotných příjmení nelze zjistit, pokud k tomu nejsou patřičné historické dokumenty (Matúšová 2015: s. 18). V příjmení se také objevují cizí podoby jmen, např. německé podoby jmen *Vencl*, *Franc*, a to zejména v oblastech česko-německých, kde se střídají podoby české s podobami německými *Vít - Fojtl*.

Křestní jména se stávala také jmény rodovými. Celý rod byl pak pojmenován jménem svého zakladatele nebo nějakého významného člena, dále pak se rodovým jménem stávala v rodě oblíbená a často dávaná jména. Příkladem křestního jména, které se stalo jménem rodovým, může být rod Vítkovců z Českého Krumlova, který se jmenuje podle zakladatele rodu, Vítko I.

Příjmení z křestních jmen můžeme rozdělit podle několika kritérií. Podle původu jména se jedná o jména slovanská, novozákonní a světská jména, starozákonní jména, jména germánského původu, atd. Slovanská jména tvoří skupinu nejstarších jmen u nás. Obliba těchto jmen ve středověku klesá, nejdéle se udržuje ve šlechtických rodech zejména díky rodové tradici. Slovanská jména jsou dále nahrazována jmény starozákonními a jmény světců. Právě skutečnost, že jména se přestala užívat jako křestní, umožnilo jejich přeměnu v příjmení a později v příjmení (Svoboda 1962). Ve středověku pak byla oblíbená jména světců a jména novozákonní *Antony a Havel*, která byla nahrazena v době reformace jmény starozákonními *Tobiáš*. V době humanismu se pak zase začala objevovat dlouho nepoužívaná jména antická. Velmi početná jména germánská se k nám dostávala již od středověku s německými kolonisty a prostřednictvím rytířské kultury. Procházela stejnými vývojovými tendencemi jako jména u Čechů, pouze se tatáž jména užívala v německé podobě.

Dále tato jména můžeme rozdělit podle toho, zda se v příjmeních objevují jména neobměněná nebo obměněná, např. *Martin - Mates*. Základ obměněných příjmení vychází z částí křestních jmen, která jsou dotvářena nejrůznějšími sufíxy. Základem těchto příjmení mohou být začátky – *Jón z Jonáš*, konce – *Hanzl z Johannes* nebo výjimečně středy křestních jmen – *Bastl z Sebastián*. D. Moldanová uvádí, že jsou příjmení tohoto typu tvořena příponami, kterých je přes 150. Jména ze začátku jmen osobních vznikla tím, že od těchto jmen byla odsunuta přípona nebo část jí podobná, mohlo se také jednat o první část jmen složených *Volf* ← *Volfgang*. Z druhého kmene jmen osobních vzniklo třeba příjmení *Toušek*

(*Matouš* → *Touš* → *Touš* +*-ek*). Ze střední části osobních jmen vzniklo málo příjmení např. *Koll* (*Mi-kol-áš*).

4.3.1.2 Příjmení podle původu nositele

Šlo o příjmení, která poukazována na to, odkud dotyčný pocházel, tedy k jeho rodišti, k místu odkud se do místa přistěhoval, kde měl svůj majetek, nebo na místo, s nímž udržoval obchodní vztahy.

V příjmeních se jako základ, z něhož vychází nejčastěji, objevují toponyma, tedy jména vsí a měst. Dále choronyma, etnonyma a v malé míře i jména řek.

Tato příjmení mají význam pro výzkumy sídelněhistorické a můžeme podle nich sledovat, odkud a kam se obyvatelstvo stěhovalo.

4.3.1.3 Příjmení podle místa bydliště

Příjmení tohoto typu byla vytvářena podle typického znaku bydliště, podle jeho polohy, podle typického porostu nebo přírodních podmínek. Do této skupiny patří i jména podle domovního znamení.

Často se mohou zaměnit s příjmeními podle původu, když existuje nějaké toponymum, u kterého je těžké určit, zda se nejedná pouze o určení polohy.

4.3.1.4 Příjmení podle zaměstnání nebo stavu nositele

Do této skupiny patří příjmení, která vyjadřují jakou funkci nebo jaké povolání dotyčný vykonával. Tato příjmení dělíme na přímá, např. *Pekař*, *Sládek*, které apelativně označují povolání nositele, nebo nepřímá, např. *Houska*. Nepřímá příjmení vznikla z názvů výrobků, materiálu nebo náradí, s nímž nositel jména pracoval. Tato příjmení můžeme také dělit podle toho, do jakého oboru povolání patří, např. z potravinářského, dřevařského, textilního. Tato příjmení mohou být odvozena i z nářečních podob označujících pracovní náradí.

Tato příjmení tedy byla odvozena z názvu povolání nositele a proto se ze začátku nejednalo o vyjádření příjmi, ale pouze o určení povolání. To dokazuje Beneš na několika příkladech z Prachaticka. Beneš také dále uvádí, že tato příjmení mohla vzniknout z povolání otce dotyčného. Dříve se často povolání dědilo z otce na syna, existovalo tedy jako výrazný

znak, podle kterého byla celá rodina pojmenována. Takováto příjmení se vyskytovala spíše u řemesel svobodníků, která byla spojena s nějakým majetkem nebo privilegií (Beneš 1962: s. 209). Příjmení tohoto typu mohla být odvozována podle erbu a nejspíše i podle domovních znamení.

V příjmeních podle povolání se často vyskytují archaismy označující povolání nebo nástroje k nim určené, dnes již neexistující.

Protože základem těchto příjmení jsou apelativa, tedy slova, ke kterým se těžko vytvářejí hypokoristické nebo jinak obměněné podoby, nemají tato příjmení tolik různých podob jako např. ta odvozená z antroponym. Je u nich mnohem více zakořeněn jejich etymologický význam.

Josef Beneš (1962: s. 221 - 223) tato příjmení rozděluje následovně, podle určitého společenského postavení nositelů a celkového rozvrstvení společnosti.

- Poddaný lid, svobodníci a feudální velkostatek v příjmeních
- Příjmení podle vysokých hodností
- Příjmení z názvů osobního služebnictva feudálů
- Příjmení z názvů vojenských osob
- Příjmení podle společenských poměrů a vztahů ve městech a vsích
- Příjmení z názvů lidí na okraji společnosti
- Příjmení z názvů řemeslníků, obchodníků, apod. Tato příjmení dále rozděluje podle materiálu, se kterým řemeslník pracuje.

4.3.1.5 Přezdívky

Příjmení také mohla vzniknout z přezdívek, které lidé dostávali podle svých tělesných nebo duševních vlastností. Jde o velmi pestrou skupinu příjmení, mnohá z nich jsou založena na základě metaforického nebo metonymického. Příjmení z přezdívek se opět dělí na přímá a nepřímá.

E. Schwarz upozornil na to, že tato jména je velmi těžké vykládat jinak než etymologicky, a to pouze za předpokladu, že známe původ příjmení z historických pramenů (Matušová 2015: s. 23)

4.3.2 Německá příjmení

Vzhledem k tomu, že Jaronín byl ve svých počátcích podle dostupných pramenů osídlen převážně obyvateli německé národnosti, je nutné si uvědomit, že většina původních obyvatel měla německé příjmení, a stejně tak i jména „po chalupě“ vychází z německých základů.

Německá příjmení jsou taková příjmení, která vznikla z německých jazykových základů u německého etnika. Do této skupiny patří jednak příjmení, která vznikla u Němců v německém jazykovém prostředí, a to na německém nebo českém území, a jednak to mohla být německá příjmení vzniklá u Čechů.

Josef Beneš rozlišuje čtyři typy „německých“ příjmení, a to podle jejich původu:

- Příjmení po německém předkovi
- Příjmení z německých slov přejatých do češtiny
- Příjmení, která vznikla překladem českého příjmení do němčiny
- Příjmení vzniklá z německých jmen „po chalupě“

Ryze německá příjmení jsou pouze ta, která patří do první skupiny. Jsou to příjmení, která vytvořili Němci německými jazykovými prostředky. Ta ostatní už ryze německá nejsou, protože byla ovlivňována a vznikala v českém prostředí. Pokud chceme zjistit, zda jde opravdu o německé příjmení, jsou pro nás stěžejním vodítkem historické prameny. Jestliže však v pramenech nenajdeme potřebné doklady určující původ příjmení, může napovědět formální podoba příjmení. Často se v nich objevují německá křestní jména, která nebyla u Čechů příliš typická. Stejně tak může základ daného jména vycházet ze zeměpisných jmen míst v německých oblastech. Indikátorem mohou být i německé oblastní rysy lexikální, slovotvorné a hláskové.

U některých jmen je tedy těžké odlišit, zda se jedná o jméno německé nebo české. Některá příjmení jsou formálně stejná, vycházejí ze stejného základu, ale jedno může být německé a druhé české. Proto je důležité zjistit, v jakém prostředí jména vznikla. Takto je tomu např. u příjmení *Bach*. v němčině vzniklo z apelaativa Bach – potok, v češtině ze základu rodných jmen začínajících na *Ba-* (Beneš 1962: s. 324).

4.3.2.1 Historie německých příjmení

Otázka, zda jde o příjmení české nebo německé, je velmi těžko zodpověditelná především proto, že se na českém území obě národnosti velmi úzce střetávaly po dlouhá staletí. Z historického hlediska sem pronikali příslušníci německého etnika už v raném středověku. Zpočátku se však jednalo o jednotlivce, o církevní misionáře s úmyslem šířit u nás křesťanství. Větší skupiny Němců k nám přišly až za vlády prvních Přemyslovců, a to ve 13. století. Tito lidé přicházeli na naše území do hospodářsky významných oblastí spjatých např. s těžbou (Jihlava → německý jazykový ostrov) nebo do málo obydlených oblastí pohraničí. V průběhu dějin pak došlo ještě k několika kolonizačním vlnám z Německa. Nejvýznamnější z nich nastala po třicetileté válce, za které u nás došlo k velkým ztrátám na životech a německé obyvatelstvo mělo znovu povzbudit české hospodářství. Jana Matúšová píše o tom, že poslední německé vesničky vznikaly poskrovnu ještě v 18. století, jako příklad uvádí vesnice na Pardubicku. Z pramenů víme, že jednou takovou poslední vesničkou byl i Jaronín, který vznikl na počátku 18. století.

Němci se zde začali postupem času asimilovat mezi české obyvatelstvo a jejich příjmení se dostávala do českého jazykového systému. Na následující „splývání“ národností měla velký podíl smíšená manželství mezi oběma etniky a také to, že na naše území vždy nepronikaly pouze velké skupiny obyvatel, ale i jednotlivci, pro které bylo velmi důležité s Čechy splynout.

4.3.2.2 Evidence obyvatelstva

Poslední vlny německých kolonistů přicházely na naše území v době, kdy byla naše země součástí německé habsburské monarchie. Ta se snažila o centralizaci svého území, a to nejen administrativně, ale i jazykově. Byla to doba několika důležitých mezníků, které měly velký význam na vývoj příjmení. V roce 1654 vznikla tzv. berní rula, která obsahovala soupis obyvatel pro potřeby právě daňových povinností (na Moravě vznikl obdobný soupis, který se ovšem nazývá lánové rejstříky). Tento dokument platil až do doby zavedení tereziánského katastru roku 1748, který představoval soupis všech pozemků a užitků podrobených zemské berni. Roku 1748 se jednalo o soupis poddanského majetku tzv. rustikálu, ke kterému byl po revizi katastru roku 1757 připojen i soupis majetku vrchnostenského, tzv. dominikálu. Tento katastr byl pak dočasně nahrazen tzv. josefinským katastrem, který vznikl a platil pouze za

vlády Josefa II. (1780 – 1790). Tereziánský katastr pak platil do zavedení tzv. stabilního katastru v padesátých a šedesátých letech 19. století. U tohoto katastru došlo již k přesnému soupisu veškeré půdy, které bylo provedeno trigonometrickým měřením. K soupisu pak byla vytvořena i mapa. Vyměřování půdy pro Johannesthal proběhlo v roce 1827.

V těchto dokumentech můžeme nalézt soupis u nás žijících obyvatel. Johannesthalu a konkrétně Jaronína, se týká až tzv. tereziánský katastr. Je v něm uveden soupis 83 obyvatel Johannesthalu a u většiny z nich je uvedeno i příjmení, není zde však uvedeno číslo domů, které bylo v Rakousku zavedeno kvůli vojenským účelům, tzv. konskripcím až roku 1770 (Gemeinde Gedenkbuch). Ve stabilním katastru pak najdeme u jednotlivých pozemků jednak jméno a příjmení majitele, jednak i jeho jméno „po chalupě“.

Souписы poddaných pak obecně můžeme najít i v tzv. urbářích. Urbáře byly knihy, do nichž vrchnost zapisovala majetek a povinnosti poddaných, a to spíše na dvorci a na domě než na rodě (Moldanová 2015: s. 8). To znamená, že se v těchto soupisech mohla pro lepší orientaci objevovat i jména „po chalupě“. V prepise krumlovského urbáře z roku 1705, který jsem měla k dispozici v přepsané podobě od Wenzela Mautschky, se jména „po chalupě“ neobjevují. Z jeho kroniky však můžeme vyčíst, že příjmení na jednotlivých usedlostech v Jaroníně se často, nejspíš vlivem sňatků, měnila, takže se zdá logické, že jméno po chalupě bylo lepším orientačním bodem než příjmení majitele. Toto dokládají i jména „po chalupě“, která jsou uvedena ve výše zmíněném stabilním katastru.

Další pramenem, ze kterého můžeme čerpat informace o jménech našich předků, jsou matriky. „Matriky jsou úřední knihy, do kterých jsou zapisována jména osob a některé jejich osobní údaje pro potřeby právní evidence obyvatelstva“ (Rameš 2005: S. 364). Matriky se na našem území začaly psát někdy v 1. polovině 17. století. Byly to matriky církevní, vedené katolickými faráři a byly trojího druhu: narození, sňatku a úmrtí. V roce 1868 byly povoleny civilní sňatky a od této doby existují i civilní matriky, které jsou úředně platné i dnes a jsou vedeny státem.

Dalším zdrojem jmen našich předků jsou tzv. knihy stavu duší vedené od 17. století a zpovědní seznamy, které se zapisovaly o Velikonocích.

4.3.2.3 Německá příjmení ve 20. století

Soužití Čechů a Němců na našem území skončilo až roku 1946, kdy došlo po druhé světové válce k odsunu německého obyvatelstva. Jako vzpomínka na společné soužití se však u nás dochovala německá příjmení, a to především u Němců, kteří byly z odsunu vyřazeni a mohli zde zůstat, např. lidé nemocní a staří, nebo lidé žijící ve smíšených manželstvích. Protože se obě národnosti na českém území střetávaly po mnoho staletí bylo také mnoho Čechů, kteří měli německé nebo poněmčené příjmení.

Po roce 1945 došlo asi k nejvýraznějšímu zásahu do přirozeného vývoje německých příjmení. V rámci společenských nálad docházelo k počesťování a změnám příjmení, což bylo podporováno i tehdejší vládou, např. projevy prezidenta republiky Edvarda Beneše. Zákony z roku 1945 a 1947 byly upraveny a zjednodušeny změny neslovanských příjmení, které do této doby více než sto let upravoval dekret dvorské kanceláře z roku 1826. Ke změnám příjmení na česká nebo naopak i na německá docházelo zhruba od 20. let 20. století. Podle Josefa Beneše byly tyto změny projevem politických názorů, projevem národního patriotismu, podoba příjmení deklarovala politické smýšlení svého nositele. Počty změn příjmení se zvyšovaly již před druhou světovou válkou, přičemž u židovského obyvatelstva s německým jménem se změna příjmení rovnala životní nutnosti. Svá příjmení si během těchto let měnili jak Němci, tak Češi. Během druhé světové války jsou doloženy i případy, že Češi měnili svá příjmení na německá a po válce někteří z nich znovu žádali o zpětné navrácení stavu. Situace byla velmi komplikovaná, avšak lidí, kteří si nechali změnit příjmení, nebylo zas tak mnoho, neboť spojení příjmení s konkrétními osobami a rodinami, které své příjmení chápou do značné míry jako součást své osobní identity, činí změnu příjmení záležitostí čistě individuálního rozhodnutí a státní intervence se mohou uplatnit jen jako doporučení (Matušová 2015: s. 13). Po druhé světové válce se hojně počesťovala např. pomístní jména, ale u příjmení tomu tak nebylo.

Pokud si někdo nechal změnit své příjmení, mohl to udělat několika způsoby. Nejčastěji své nové příjmení měnil zcela nezávisle na předchozím, např. *Zaumiler – Ondřich* (příklad z Jaronína). Etymologicky průhledná příjmení se překládala. Tento postup byl často doprovázen přidáváním českých sufixů, např. byla velmi oblíbená přípona *–ský*. Třetí možností pak bylo německé příjmení upravit pouze pravopisně/ graficky, často u těchto příjmení docházelo k tzv. zpětnému počesťování českých příjmení ovlivněnými německými písarskými zvyklostmi:

- *tsch, cz* → č:
- *sch* → š, ž
- *tz* → c
- *rz, r* → ř
- *au* → ou
- *w* → v
- *odstraňování zdvojených hlásek ll* → l: Wallesch – Valeš
- *ie* → ě, í nebo i
- nahrazování krátkých samohlásek dlouhými (Matúšová 2015: s. 39-57).

4.3.2.4 Jazykové hledisko německých příjmení

Německá příjmení na našem území byla velmi silně vystavována vlivům českého jazykového prostředí. Podoba příjmení vychází z mluveného jazyka a proto byla často mezi Čechy zaznamenána ve své výslovnostní podobě. Během tohoto ústní předávání prošla příjmení nejrůznějšími změnami. Ale naopak se v nich uchovaly nejrůznější prvky mluveného jazyka, ať už nářečí, nebo mluvené řeči, dnes již neužívané.

Německá příjmení se tedy přizpůsobovala v různé míře češtině, a to na rovině hláskové i slovotvorné. Velmi často docházelo i k jejich komolení (především u příjmení, která nebyla etymologicky průhledná a lidé jim nerozuměli). Proces počešťování byl jednak postupný, probíhající diachronně, jednak jednorázový, uplatňující se u změn příjmení.

Na rozkolísanosti mezi českou a německou podobou příjmení měl zásadní vliv i způsob zápisu příjmení. Objevují se příjmení psaná jednou pravopisem českým, jednou pravopisem německým nebo smíšeným, jindy zase psána podle výslovnosti, např. *Schwarz*, *Švarc*. Na druhou stranu je třeba si uvědomit, že také česká příjmení byla v průběhu ději n ovlivňována německým jazykovým systémem, konkrétně němčinou užívanou na našem území. Na konečnou podobu příjmení pak mají velký vliv jak jazykové zvyklosti české a německé, tak zvyklosti lokální, objevující se jen na určitém území. Tedy vlivy jazykového prostředí, ve kterém bylo příjmení vytvořeno, užíváno a měněno.

4.3.2.4.1 Hláskosloví – podoby přepisu (M. Knappová 2002: s. 160-166)

Německé hláskoslovné grafémy se počestřovaly na základě výslovnosti a přepisovaly se následujícím způsobem.

4.3.2.4.1.1 Samohlásky

- *ej* → *ai* + *aj*: Seidel → Saidel, Sajdel, Sajdl; Schneider → Schnaider, Schnajder, Šnajder, Šnajdr
- *ai/ay* → *aj*: Bayer → Bajer
- *ie* → *i*: Schmiedt → Šmíd
- *eu* → *aj* + *i/y*: Neubert → Najbrt; Neuwelt → Nývlt
- *ü* → *y/i*: Hübl → Hýbl; Müller → Miller, Miller
- *-ö* → *e* + *é* + *í*: Böhm → Bém, Bím; Hölzl → Helcl
- *-er* → *-ar*: Schlosser → Šlosar
- *ä* → *é*: Krämer → Kremer
- *i* → *y*: Dittrich → Dytrich, Dytrych
- *a* → *o*: Schwarz → Švorc

4.3.2.4.1.2 Souhlásky

- *sch* → *š*: Schwarz → Švarc
- *chs* → *ks* + *x*: Fuchs → Fuks, Fuksa, Fuxa
- *z* + *tz* → *c*: Tanzer → Tancer
- *b* na začátku slova → *p*: Bayer → Pajer
- *w* → *v*: Wolf → Volf
- *g* na konci a počátku příjmení → *k*: Glasser → Klazer
- *x* → *ks* + *s*: (Meissner) → Meixner
- *v* → *f*: Veit → Fajt
- *s* → *z* + *ž*: Ziesler → Cízler
- *pf* → *f*: Pfeiffer → Fajfr

4.3.2.4.1.3 Zjednodušování hláskových skupin

- koncové *-er* + *-el* → *-r* + *-l*
- zjednodušování zdvojených písmen: *ll* → *l*, *tt* → *t*, *mm* → *m*, *nn* → *n*, *ff* → *f*
- vypouštění nevyslovovaných hlásek: Beck → Bek

4.3.2.5 Slovtvorba a tvarosloví

Německá příjmení jsou od svých základů odvozována nejrůznějšími příponami, popřípadě v menší míře i předponami.

Přípony:

-er

-man(n)

Denominativní přípony

-l, -el

-la

-le

-lein, -ke, -li

Německá příjmení jsou také velmi často kompozity, a to jednak původními, a jednat takovými, která vznikla až pro účely příjmení. Kompozit v příjmení je však jen málo.

4.3.2.6 České vlivy

Německá příjmení jsou počestřována českými slovtvornými a tvarotvornými příponami, nebo jsou naopak původní příjmení zkracována. Německá příjmení tímto způsobem pronikají k českým deklinačním systémům a jsou tím pádem začleněna do jazykového systému češtiny. Seznam jednotlivých přípon uvádí ve své knize J. Matúšová (Matúšová 2015: s. 85 -87).

4.3.2.7 Sémanticko-motivační typy příjmení

Jana Matúšová (2015: s. 17-23) uvádí těchto pět následující sémanticko-motivační typů příjmení. (viz kap. Příjmení. Zde uvádím jenom německé způsoby tvoření těchto příjmení.)

- Příjmení z rodných jmen

Jedná se nejčastěji o patronymika. Jsou buď příjmeními v původní podobě, nebo se z těchto křestních jmen stávala příjmení pomocí odvozovacích sufixů *-mann* a *-er*.

- Příjmení podle původu

Vztahují se k různým toponymům, která jsou v příjmeních ve své základní podobě, nebo jsou odvozena sufixem *-er*. Do této skupiny patří také příjmení z choronym a antonym, která mohou být také ve své základní podobě a mohou být odvozena jednak sufixem *-er*, ale také *-man(n)*.

- Příjmení podle místa bydliště

Tato příjmení jsou buď ve své základní, neodvozené podobě, nebo se u nich znovu objevu přípona *-er* a *-man(n)*.

- Příjmení podle zaměstnání nebo stavu nositele
- Přezdívky

4.3.2.8 Příklad

K prolínání obou jazyků docházelo především v posledních několika stoletích před zavedením oficiálních příjmení v roce 1786, ale někdy i po něm. Velmi záleželo na tom, zda evidenci prováděl Čech nebo Němec. Oba písaři pak tato jména mohli přizpůsobit právě svému rodnému jazyku. Jako příklad na doložení této skutečnosti můžeme uvést příjmení z Brložska, a to německé příjmení *Tanzer*, které se zde vyskytuje i v české podobě *Tancer*. Nositelé obou podob jména pocházejí podle dostupných pramenů z jednoho rodu, který se časem rozrostl a vytvořilo se několik větví, které si už vzájemné příbuznosti nejsou dnes vědomi. Společný předek byl s největší pravděpodobností Němec. Jeho potomci pak byli do matriky zapisováni oběma způsoby. Podoba *Tanzer* se dochovala v Jaroníně (dřívější zaniklá obec Johannesthal), která měla německou většinu obyvatel a i v okolí byla vnímána jako německá. Proto byli lidé z ní do matrik zapisováni německou podobou příjmení. Naopak část rodiny žijící v přilehlých českých vesnicích byla v matrikách zapisována českým pravopisem. U tohoto příkladu je zajímavé, že nejen to, zda zápis pořizoval Němec nebo Čech, mělo vliv na jeho konečnou podobu, ale i fakt, že jedni pocházeli z německé obce a byli proto zapisováni německy, kdežto ti, kteří pocházeli z českých vesnic a během historických událostí začali být vnímáni jako Češi, se psali pravopisem českým. Je zde tedy vidět, že existovala jakási snaha i na podobě příjmení zachovat skutečnost, zda se jedná o Němce nebo o Čechy.

4.4 Jména „po chalupě“

Jména „po chalupě“ patří mezi bionyma. Jedná se o pojmenování živých bytostí neboli antroponyma. V tomto případě se jedná o pojmenování obyvatel/majitelů určitého domu.

Jména „po chalupě“ se vztahují k venkovskému prostředí. Jana Pleskalová uvádí, že se na českém území objevují zhruba od období novověku (Pleskalová 2013). Nejvíce jmen „po chalupě“ vznikalo v období 18. - 19. století.

Hlavním důvodem, proč jména „po chalupě“ vznikala, byla potřeba od sebe v rámci vesnice odlišit obyvatele, kteří se stejně jmenovali. Pokud mělo více rodin stejné příjmení, začalo se vedle něj z praktických důvodů užívat ještě jméno „po chalupě“.

V některých vesnicích, jako například v Jaroníně, se jméno „po chalupě“ objevuje u všech domů, i když není z kronik patrné, že by zde bydlelo více rodin se stejným příjmením. Dalším důvodem pro vznik jmen „po chalupě“ mohla být četná migrace obyvatelstva.

Josef Hála píše ve svém článku „bývala to jména vtipná, humorná, mnohdy i posměšná a nepříjemná“ (Hála: ZMK: s 205). Toto tvrzení nepřímo potvrzuje i další možnost vzniku. Tedy že při vzniku jmen „po chalupě“ nehrály roli jen důvody praktické, ale čistě náhodné, kdy jména vznikala jako reakce na určitou situaci. Zprvu se jednalo o přezdívku, která se v rodině mohla dědit z generace na generaci, až se z ní stalo jméno „po chalupě“.

Jména „po chalupě“ se tedy vztahují jak ke svým nositelům, tedy majitelům určité usedlosti, tak zároveň i k usedlosti samotné. To dokládají přechody jmen „po chalupě“ z jednoho majitele na druhého, i to i za předpokladu, že se nejedná o potomka předchozího majitele. Viz Praktická část této práce.

U jmen „po chalupě“ se objevuje nejrůznější motivace vzniku jmen. Josef Hála ve svém článku uvádí, že nejčastěji vznikala tato vlastní jména podle povolání majitele domu, např. *U Kramářů*, *U Bednářů*, *atd.* Jako druhý nejčastější motiv považuje vznik jmen „po chalupě“ z křestních jmen, a to mužských i ženských např. *U Matoušů*, *U Karlů*, *atd.* Domnívám se, že motivace vzniku jmen „po chalupě“ je, až na některé výjimky totožná s motivací vzniku příjmení (Viz kap. Příjmení a Praktická část).

Pojmenování lidí jménem „po chalupě“ je dnes již neproduktivní. Stará jména „po chalupě“ se na vesnicích neužívají a pomalu se na ně zapomíná. Tento způsob pojmenování je tedy záležitostí minulosti (srov. např. Hála, Pleskalová).

5 Praktická část

5.1 Metodika

Svou práci o jménech „po chalupě“ píši na podkladech vlastního výzkumu mezi obyvateli Jaronína, především mezi místními starousedlíky. Jména „po chalupě“ jsem sesbírala na základě dotazníkového šetření, kdy jsem se ptala na jednotlivé podoby jmen. Pokud jsem se setkala s neobvyklým tvarem, zajímalo mě, zda je jméno takto užíváno jen v dané rodině, nebo zda je jeho výskyt rozšířenější. Ptala jsem se tedy i na to, jestli se ostatní dotazovaní s danou podobou jména setkali, či nikoli. Nashromážděná jména „po chalupě“ a i různé průvodní okolnosti jejich vzniku a fungování jsem konfrontovala se svou vlastní zkušeností, neboť v Jaroníně žiji celý život. Informace, které zde uvádím, tedy vycházejí i z mých zkušeností a mého celoživotního pozorování.

Historické podoby jmen „po chalupě“ jsem čerpala z několika pramenů, především z místních kronik, které jsem měla k dispozici. Některé doplňující informace pocházejí z kronik brložských a novoveských (pozn. Nová Ves je sousední obec), ty většinou jen v opisech objevujících se v místním zpravodaji. Dalším důležitým zdrojem informací pro mě byly různé mapy ať již historické nebo současné. Nejdůležitějším zdrojem byly mapy tzv. Stablního katastru a mapy CHKO Blanský les. Celkově jsem informace o jménech „po chalupě“ a o historii Jaronína čerpala hlavně ze tří nejdůležitějších pramenů.

Tím prvním byl tzv. Stablní katastr z roku 1827. Kde bylo u stavení, která v tomto roce již existovala, uvedeno vedle křestního jména a příjmení i jméno „po chalupě“. Jedná se o nejstarší pramen zachycující podobu jmen „po chalupě“ a proto jsem podobu zde zapsanou brala jako výchozí. Každopádně katastr vytvářel člověk, který zde nežil a jako každý písemný záznam může obsahovat chyby, a ne zcela přesně odrážet realitu. Na způsob zápisu měla velký vliv národnost pisatele, úroveň jeho vzdělání a neméně pak i písarské zvyklosti dané kanceláře. Proto se v zápise může objevit jméno zaznamenané v odlišné podobě, než bylo používané. Vycházím však z předpokladu, že ten, kdo jméno zapisoval, vycházel z jeho podoby zvukové, zapsal je tedy podle toho jak je slyšel, proto zápis může odrážet výslovnostní podobu jména.

Dalším pramenem byla pamětní kniha obce Jaronín, kterou sepsal místní učitel Wenzel Mautschka ve 30. letech 20. století. Tato kronika je psána německy a jde o dobový

autentický pramen. Jediný, který vznikl přímo v Jaroníně a byl sepsán někým, kdo zde v době sepisování kroniky žil. Považuji jej proto za pramen nejvíce odrážející skutečnost.

Třetím pramenem byly kroniky sepsané panem Franzem Tanzerem, který v roce 1946 odešel do Německa, kde doposud žije. Jde o *Kroniku obce Jaronín (Chronik der Gemeinde Jaronin)*, kterou nejprve již v Německu začal psát jeho otec Simon Tanzer a jeho syn Franz ji po jeho smrti dokončil. Tato kronika popisuje historii obce Johannesthal, život místních obyvatel a zabývá se především vztahy Čechů a Němců zde, a nevyhýbá se ani zmínce o těžkém životě a celoživotním traumatu „vysídlenců“, kteří z Jaronína museli odejít do Německa. Druhá kronika, kterou napsal Franz Tanzer se jmenuje *Chronik der Gemeinde Jaronin: Die Verdrängung*. Jde vlastně o seznam domů a jejich majitelů v roce 1945, kde je také uveden jmenný seznam lidí žijících v konkrétním domě, kdy a kde se narodili a zemřeli, údaje o jejich národnosti a také, pokud byla rodina vysídlena, současné kontaktní údaje. Kronika je zaměřena jen na rodiny s německou nebo smíšenou národností. U českých rodin je zmíněno pouze příjmení. U všech domů je číslo popisné a jméno „po chalupě“, které je uvedeno vždy německy. Jsou zde vypsané všechny domy v obci, tzn. z vesnice Jaronín, Kuklov, Sedm Chalup a *Oberneudorf („Horní Nové Vsi“)*. Dále jsem také čerpala z několika článků, které Franz Tanzer publikoval. Tyto dokumenty, které napsal Franz Tanzer vznikly až po jeho odchodu do Německa. Může se v nich objevovat jistá míra fabulace, neboť dokumenty psal až v sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století, tedy velmi dlouho potom, co odešel do Německa. Navíc mu v době odchodu bylo pouhých 18 let, proto si myslím, že si některé věci nemohl pamatovat správně.

Kromě těchto tří hlavních zdrojů, jsem navíc čerpala z kronik fary Brloh, kam Jaronín a celý Johannesthal patřil. Dále ze soupisu v Tereziánském katastru, který jsem měla zprostředkovaný opisem ve zmíněné Gemeinde- Gedenkbuch. Zde se také nacházejí opsané seznamy poddaných Johannesthalu z krumlovského panství. Nejstarší seznam obyvatel Johannestalu pochází z roku 1705. Jde pouze o seznam poddaných, kdy je uvedeno křestní jméno a příjmení, ale ne místo bydliště, takže ze seznamu nemůžeme vyčíst, ani v jaké z osad Johannesthalu poddaný žil. Pomocí jmen „po chalupě“ si troufám alespoň některé z nich k nějakému domu zařadit.

Podoba jmen „po chalupě“ není a nebyla písemně kodifikována, proto jejich zápis vychází výhradně z jejich výslovnosti. Protože zápis jmen „po chalupě“ nebyl kodifikován ani

v minulosti, předpokládám, že historický zápis také odráží jejich historickou výslovnost. Jména jsou tedy zapsána pravopisem fonetickým.

5.2 Jména „po chalupě“ v Jaroníně

Jména po chalupě jsem zapsala podle fonologického pravopisu tak, jak jsem je zjistila během svého průzkumu mezi místními obyvateli. Historické podoby, které jsem uvedla v závorce za zjištěnou současnou podobou jsem čerpala z historických pramenů. Jednak z několika místních kronik, konkrétně z kroniky pana Václava Mautschky (druhé jméno v závorce) a pana Franze Tanzera (poslední jméno uvedené v závorce). První jméno, které v závorce uvádím, je podoba dohádátná v mapách stabilního katastru. U některých jmen se objevuje v závorce jen jedna podoba, to proto, že se ve všech třech materiálech shodovala. Pokud některý pramen jméno neuvádí, je místo něho na příslušném místě tři tečky. Pokud se mi u jména podařilo zjistit nějakou méně obvyklou podobu, ať už u místních obyvatel nebo od lidí ze sousedních vesnic, neuvádím ji v závorkách, ale až v textu, který se ke jménu váže. Před jménem „po chalupě“ uvádím číslo popisné (někde čísla popisná), která patří k domu. Spojení *číslo popisné* uvádím ve zkratce č. p. Pokud se jméno vztahuje ke dvěma domům, jsou uvedena dvě čísla popisná. Pokud jde o dům a výměnek je mezi čísly znaménko +, pokud se jedná o dva různé domy, je mezi čísly spojka *a*.

5.2.1 Jména „po chalupě“ z křestních jmen

5.2.1.1 Jména „po chalupě“ vzniklá z neobměněných jmen osobních a křestních

Dům č. p. 26, Florián (něm. Florian)

Jde o jediné jméno „po chalupě“, které není od původního jména křestního odvozeno žádnou příponou, ani jej později nezasáhly žádné slovtvorné změny, ale je ve své základní podobě *Florián* → *Florián*. Toto jméno nepodlehlo tedy žádným jazykovým vlivům, a to i navzdory složité česko-německé jazykové situaci. Kvantita samohlásky *a* → *á* je dána rozdílnou podobou jména v češtině a v němčině, nejedná se tedy o vývojovou změnu.

Jméno je velmi často používáno v podobě „*Florián*“. „*U Floriánů*“ je méně časté. Na otázku „Kde“? se odpovídá „*Jak je Florián*.“, nikoli „*U Floriánů*“. Ani v běžném hovoru se jméno většinou nesklouňuje, ale užívá se ve tvaru nominativu singuláru.

V běžném hovoru dochází k metatezi/ přesmyku *r* a *l*, setkáváme se tedy s podobou *Frolián*.

Podle dokladů se jedná o nejstarší stavení v Jaroníně, které je zmiňováno již roku 1697 (Tanzer, Jampak je dnes u nás doma), tedy ještě před vznikem samotné obce Johannesthal. Byl to jeden z největších statků zde, ale po odsunu německého obyvatelstva zůstal trvale neobydlen. Dům zanikl a zůstalo po něm jen kamenné zdivo. Opraven a rekonstruován byl bývalý výměnek, který dnes slouží jako chata. Je zajímavé, že je toto jméno velice silně zakořeněné v jazykové komunikaci, ačkoliv na jména domů vysídlených obyvatel se postupně zapomíná. Jako u většiny samot je zde jméno „po chalupě“ zapsáno i na turistických mapách. Je vnímáno jako určitý záchytný bod.

Sv. Florián je patronem proti nebezpečím, která přinášejí oheň a voda. Proto je patronem hasičů nebo kominíků a kovářů, ale také se k němu modlí rolníci při suchu a neúrodě.

Dům č. p. 21 a 28, U Dekýdlů (Egydy; Ägidi; Ägidi)

Toto jméno vzniklo zkomolením původního německého jména „po chalupě“ Ägidi. Jedná se o bavorskou nářeční podobou německého jména Egidius/ Ägidius, česky Jiljí, a vznikla jeho zkrácením.

„Ägidi“ (č. p. 21) byl jeden z prvních domů, které se v Jaroníně nacházeli. Jeho majitel si ve 40. letech 19. století nechal postavit pro sebe a svého nejstaršího syna nový dům (č. p. 28) a tento starý přenechal dceři. Jméno „po chalupě“ *U Dekýdlů* pak přešlo i s majitelem na dům nový, ale zároveň zůstalo i na domě starém. S ohledem na to, aby se domy od sebe nějakým způsobem odlišily, začalo se používat rozlišujících slov. V němčině na domě č. p. 21 zůstalo jméno *Ägidi*, nový dům pak byl označen také tímto jménem, ale s rozlišujícím přídomkem. V jedné kronice je uvedeno označení *Drausterin Ägidi*, tedy *Ägidi venku*, ve druhé *Ägidi auf der Einsicht*, tedy *Ägidi na samotě*. V pramenech je dochována i bavorská nářeční podoba substantiva *Einsicht* → *Oasicht*. V češtině pak byly domy rozlišeny přídomky *venku* a *vevnitř*. Toto rozlišení se však dnes již neuzivá, neboť *U Dekýdlů vevnitř* zaniklo s příchodem nových osadníků a dnes se zde říká *U Bednářů* a není proto nutné užívat rozlišujícího slova ani u druhého domu, kde se říká jednoduše *U Dekýdlů*.

Aegidius → *Egidi* a *Egydy* → *Ägidi* a *Ägidi* → *Dekýdl*

Ägidi a *Ägidi drinnen* → *Dekýdlovi vevnitř*

Draufterin Ägidi a Ägidi auf der Einschicht → Dekýdlovi venku → Dekýdlovi

Ve Stabilním katastru je jméno zapsáno českým fonetickým pravopisem.

České jméno *Dekýdl* vzniklo zkomolením původního jména německého. *G* se vyslovovalo nezněle jako *k*, *z* a se zapsalo podle výslovnosti *e*, na začátku slova se objevilo náslovné *d-*, odpadlo koncové *-i*. Analogicky ke jménům se sufixem *-l* se objevil tento sufix i u tohoto jména, kde původně nebyl, nejspíše až po odchodu německého obyvatelstva, kdy se stalo jméno nečitelné, protože v Německu používají stále podobu *Ägidi*.

Jméno domu je zaneseno i v mapách CHKO Blanský les, kde je uvedena jen jednoduchá podoba jména bez předložky, tedy *Dekýdl*.

Sv. Jiljí byl vždy oblíbeným světcem, byl patronem myslivců, pastevců, zemědělců a mimo jiné také koňských handlířů a žebráků. Jakub de Voraigne ve své knize *Legenda Aurea* o sv. Jiljí píše: „*a zaháněl neúrodnost půdy svými skutky*“. Sv. Jiljí se tedy mohl stát ochráncem hospodářství, které na obou těchto statcích bylo hlavním zdrojem obživy majitelů.

Dům č. p. 4 + 38, U Antonů (Antoni; Antauni; Auntouni)

Toto jméno vzniklo odvozením od křestního jména Antonín, něm. Anton(ius). Německou podobou jména Antonín je Anton.

Dobrava Moldavová uvádí staročeskou podobu jména *Antoní*, u které pak vlivem němčiny došlo k depalatalizaci *ň → n* a vzniklo jméno *Antoni*. Může se však také jednat o zkrácenou podobu jména *Antonius → Antoni*, podobně jako u jména *Ägidius → Ägidi*.

Český původ jména snad nepřímou mohou doložit místní prameny. Dům *U Antonů* se může spojit se jménem Antonína Foltina, který se uveden v soupise obyvatel z roku 1705. A to proto, že *U Antonů* až do roku 1894 žila rodina Foltinova. Jednalo se o rodinu s českou národností, ač měla německé příjmení. V soupise se můžeme dočíst „*koupil v roce 1697 od Mathiase Pechy*“. Ze soupisu však není jasně patrné, zda dům, ve kterém Antoni Foltin žil, byl právě tento v Jaroníně. Pokud dům v Jaroníně patřil tomuto Antonínu Foltinovi, který byl tedy předkem rodiny Foltinovi z Jaroň, dá se předpokládat, že jméno „po chalupě vzniklo z křestního jména původního majitele a původně se jednalo o českou variantu jména *Antoní*“.

Anton(ius): Antoni → Antauni a Auntouni → Anton

Německý zápis jména zachycuje několik nářečních výslovnostních prvků bavorských. Jde o dloužení samohlásek $o \rightarrow ou \rightarrow a$ a $a \rightarrow au$. Nářeční podoba jména nejspíše zněla *Antouni*, v česko-německém prostředí pak byla dvojhláska *ou* zapsána německy *au* *Auntauni*. Podoba, kdy se prodlužuje pomocí samohlásky *u* i druhá samohláska na začátku vznikla pak nejspíše na základě analogie k již prodloužené samohlásce. Je také možné, že došlo pouze k chybě v zápisu.

Současná česká podoba vychází z německého jména Anton a do dnešních dob se nezachovaly žádné německé nářeční rysy. V nejmladší německé kronice pana Tanzera je jméno zapsáno sice v bavorské nářeční podobě, avšak v běžném hovoru Němci používají základní, zkrácenou podobu jména Antonius, tedy *Anton*.

Sv. Antonín je patronem pekařů, cestujících, nálezců a ztracených věcí, ale také snoubenců a manželů a celkově pomocníkem v nouzi.

Dům č. p. 9 + 44, U Fajdlů (Veidl; Veitl; Veidla)

Jméno „po chalupě“ *U Fajdlů* je odvozeno z německé podoby jména Vít. Antroponymum Veit zde však bylo rozšířeno o denuminativní příponou *-l*, *-la*. Dnešní podoba jména svědčí o tom, že nenastaly téměř žádné výslovnostní ani slovtvorné změny. Současný český zápis je fonetickým přepisem původního německého jména.

Veit → *Veidl* → *Veitl* a *Veidla* → *Fajdl*

($v \rightarrow f$; $ei \rightarrow aj$; $t \rightarrow d$)

Svatý Vít byl po staletí velmi oblíbený, nejen v Čechách, ale také v německy mluvících zemích, kde se stal patronem celého Saska a saských císařů, Pomořan a města Krems. Sv. Vít je také patronem mladých, lékárníků, hostinských, sládků, vinařů, horníků a kovářů.

Dům č. p. 5 + 50, U Dobjezlů (Dowiesl; Tobiesl; Dobiesla)

Toto jméno vzniklo z německého křestního jména Thobias, česky Tobiáš. Od základního podoby jména bylo odvozeno denuminativní příponou *-l/-la*.

Thobias: *Dowiesl* → *Tobiesl* a *Dobiesla* → *Dobjezl*

($t \rightarrow d$; $h \rightarrow 0$; $b-w$; $ia \rightarrow ie \rightarrow je$; $as \rightarrow es \rightarrow ez$)

V zápise Stablního katastru bylo jméno zachyceno s nářeční výslovnost $b \rightarrow w$.

Sv. Tobiáš je patronem hrobníků.

Dům č. p. 23, Dobjezlovi venku (Tobiesl auf der Einschicht a Tobiesla auf der Oaschicht)

Toto jméno má stejný základ jako jméno předcházející. Není známo, proč jména obou domů vycházejí ze stejného jména a proč byly následně od sebe odlišeny přídomkem. Majitelé obou domů mohli být spojeni příbuzenskými vztahy tak jako v případě *Ägidi* a *Draußterin Ägidi*. Důvod však mohl být i jiný, avšak z užitých kronik neznámý.

Dům je odlišen přívlastkem *auf der Einschicht*, který se někdy vyskytuje v německé nářeční podobě *auf der Oaschicht* „na samotě“. Podle svědectví pamětníků byla správná nářeční verze, pravopisně správný zápis v místní kronice byl nejspíše jen snahou o spisovné zapsání jinak užívaného nářečního výrazu.

5.2.1.2 Jména „po chalupě“ vzniklá ze zkrácených osobních a křestních jmen

Dům č. p. 13, U Kristlů (Christl; Christl; Kristla/Christla)

Toto jméno vzniklo odvozením z křestního jména Kristian, něm. Christian/Christianus, od kterého bylo odvozeno pomocí denuminativní koncovky *-l/-la*.

Christ-ian: Christl → *Christl* a *Christla/Kristla* → *Kristl*

Jedná se o dnes již neužívané jméno „po chalupě“, neboť původní majitelé po válce z vesnice odešli. V domě se pak vystřídalo několik majitelů, ale nikdo zde nezůstal natrvalo. Již situace před válkou byla složitá, neboť jeho majitelé si postavili dva další domy (dnes č. p. 30 a 17), které se označovaly stejným jménem „po chalupě“, nejspíše se jednalo o výměnky, které postupně získali jiné majitele. V Jaroníně tedy byly tři domy označené stejným jménem, ale s jinými majiteli. Tím pádem se zde vytratila základní potřeba, kterou jména „po chalupě“ měla plnit, a to rozlišovat jednotlivé domy od sebe. Jméno „po chalupě“ *Kristl* tedy postupně ztrácelo na důležitosti, až zcela zaniklo. Užívalo se jen na původním domě č. p. 13. Dům č. p. 30 získal nové majitele a říkalo se tam „U Bindrů (Binder –Gospert)“ a v domě č.p. 17 byla

před druhou světovou válkou německá škola a poté přešel dům do majetku Lesů ČR. Dnes je v soukromých rukách a není zde známé žádné jméno po chalupě.

Dům č. p. 10 a 45, U Štyflů (Stephel; Stefl a Steffla)

Toto jméno je odvozeno od křestního jména Štěpán, německy Stefan nebo Stephan, denuminativní příponou *-l/ -la*. U nejstaršího zápisu tohoto jména si můžeme všimnout i varianty této přípony *-el*.

Stephel → *Stefl a Steffla* → *Štyfl*

(*st* → *š*; *e* → *y*; *ph* → *f*)

U původního německého jména se můžeme v zápisech setkat se třemi variantami německé denuminativní koncovky *-l*, a to *-el* a *-la*. Jinak se u tohoto jména neobjevují žádné jiné německé nářeční změny. Změny *e* → *y* vznikla až v češtině jak je patrné z nejmladšího zápisu německého jména od pana Fr. Tanzera, který ještě v 80. letech 20. stol. uvádí podobu s *-e-*.

V zápisech pana Josefa Tancera jsem našla jméno zapsáno ve tvaru *Štiffl*, kdy se před koncovkou objevuje *-t-*. Myslím, že k této změně došlo vlivem jména *Štifter*. Tedy jména spisovatele Adalberta Stiftera. Během svého života jsem si několikrát všimla, že lidé, kteří nepocházejí přímo z Jaronína takto jméno komolí. Jako zajímavost, která jistě nijak nesouvisí se samotným vývojem jména, bych uvedla i to, že v rodině která žila U *Štyflů* bylo jméno Adalbert velmi oblíbené a objevuje se od r. 1848 do r. 1945 téměř v každé generaci.

Sv. Štěpán je všeobecně patronem všech, kteří pracují s kamením, tedy například zedníků nebo kameníků. Dříve byl sv. Štěpán i patronem koní. Kult tohoto svätce byl a stále je velmi rozšířený.

Dům č. p. 25 a 52, U Motjezlů (...; Mothiesl; Modhiesla)

Základem tohoto jména „po chalupě“ je křestní jméno Matouš, něm. Matthäus nebo Matyáš, něm. Mathias. Z původně hebrejského jména *Mattithján* vznikly v řečtině dvě jména *Matthias*, pozdější český Matyáš a Matěj, něm. Matt(h)ias, Mathis a jméno *Matthaios*, které se stalo základem pro české jméno Matouš a něm. Matthäus. Obě jména mají tedy stejný hebrejský základ.

Matthäus: Mothiesl a Modhiesla → Motjezl

Matthias: Mothiesl a Modhiesla → Motjezl

Pokud vycházíme ze současné „české“ podoby tohoto jména, tedy Motjezl zdá se pravděpodobné, že jeho základem bylo křestní jméno Matthäus (srov. Beneš 1957: s. 183: *Mothejzl z Matthaus*). Německá podoba jména však obsahuje jako druhý komponent jména – *hiesl*, a to je podle J. Beneše bavorská nářeční podoba jména Matthias, jako příjmení existuje i samostatně *Hiesl*. Jako původ jména se zdá tedy pravděpodobnější druhá varianta, že jméno bylo odvozeno z křestního jména Mathias. V češtině pak bylo jméno různě komoleno, jelikož se vytratilo povědomí o tom, z čeho původně vzniklo, a proto není dnes zcela jasně možné určit, které křestní jméno bylo jeho základem, zda Mathias nebo Matthäus.

Ke jménu byla opět přiřazena německá denuminativní přípona *-l/-la*. U jména *Motjezl* se objevuje velice častá německá nářeční změna *a* na *o*.

Dům č. p. 11, U Matoušalů (Matošek; Matosch; Madoschn)

Základem jména je české křestní jméno Matouš. Je to je jediné jméno „po chalupě“ v Jaroníně, u kterého se dá podle jeho formální podoby říci, že jeho základ vychází z české podoby jména.

Matouš: *Matošek* → *Matosch* a *Madoschn* → *Matoušal*

(š → *sch*, *-n*; *o* → *ou*, *sch* → š)

U touho jména můžeme vyzorovat dvě vývojové linie:

Českou z *Matouš: Matošek (Matoušek) → Matoušal*. Jméno „po chalupě“ bylo odvozeno od křestního jména příponou *-ek*, která zanikla, nejspíše vlivem německé podoby jména *Madosch* a pak byla vytvořena současná podoba jména pomocí přípony *-(a)l* snad analogicky k ostatním jménům tohoto typu utvořených právě touto denuminativní příponou. Nejstarší zápis jména po chalupě je bez dvojhlásky *-ou-*. Tato dvojhlásky byla zkrácena na *-o-* a posléze znovu obnovena podle jména Matouš. Všechny zápisy jmen „po chalupě“ jsou německého původu a je možné, že v běžné komunikaci mezi Čechy nikdy původní dvojhlásky nezanikla.

A německou linii z *Matouš: Matošek* → *Matosch a Madoschn*. Došlo k odstranění české přípony *-ek*, která byla dále nahrazena příponou *-n*.

Matouš je jedním ze čtyř novozákonních evangelistů. Sv. Matouš byl původně celníkem, a proto je také jejich patronem. Ovšem nejen jich, ale finančních a bankovních úředníků, účetních, ozbrojených dopravců a výběřčích daní. Matouš je také pomocníkem proti opilství.

Bývalý dům č. p. 14, U Andreslů/ Andreslova chalupa (Andresl; Aundresla)

Jméno „po chalupě“ bylo vytvořeno z německého křestního jména *Andreas*, čes. Ondřej, konkrétně z jeho hypokoristické podoby *Andres* denuminativní koncovkou *-l/-la*.

Andreas: Andresl → *Andresl a Aundresla* → *Andresl (a → au)*

Jméno zůstalo od nejstarších zápisů ve stejné nezměněné podobě. Akorát v zápise pana Tanzera si můžeme opět všimnout německého nářečního dloužení *a → au*.

Stejně tak jako u většiny ostatních stavení existoval hlavní statek a k němu výměnek *Andresl a Andresla Stübl*. V češtině se používají dva výrazy *U Andreslů* nebo *Andreslova chalupa*, které souhrnně označují oboje, tedy dům i výměnek, který dnes již neexistuje. Jméno je používáno již jen pamětníky, neboť dům po odsunu jeho obyvatel chátral, až zcela zanikl. Na základech *Andresla Stübl/ Andreslů výměnku*, který někdy po roce 1920 vyhořel, byl postaven ve 30. letech 20. století dům *U Katrýnů*.

Sv. Ondřej byl patronem rybářů a obchodníků s rybami, řezníků, provazníků, ale také sedláků, řezníků a nosičů vody. Je také pomocníkem proti různým nemocem, např. proti dně, bolestem krku a křečím.

Dům č. p. 20, Nojhajzlovi(Neuhausel; Neuhäusl; Nuiheisla)

Neuhausel → *Neuhäusl a Nuiheisla* → *Nojhajzl*

(au → äu → ei → aj; eu → (ui) → oj; s → z; -el → -l/-la)

Pan Franz Tanzer ve svém článku „Jakpak je dnes u nás doma“ (viz příloha č. 3) uvádí, že jméno *Nuiheisl* je nářeční podobou za spisovné *Neuhäusl*, z toho tedy vyplývá, že

původ názvu nevychází z křestního jména. Dům byl pojmenován podle okolností svého vzniku, tedy se jednalo o „nový dům“, asi vzhledem k tomu, že ve vesnici dlouho nebyl postaven nový dům, až tento. Dům patří mezi vrstvu nejstarších domů v Jaroníně, ale nejde zjistit přesný letopočet jeho vzniku. Pokud však budeme vycházet z logiky jména „po chalupě“, mohlo by jméno naznačovat, že jde o dům z této vrstvy nejmladší, že byl postaven později a proto označen přívlastkem *nový*.

Mohlo by se také jednat o spojení křestního jména *Johann (Hans)* a určujícího adjektiva *neu* (nový). *Hans* je pak hypokoristickou podobou jména *Johann* vycházející z konce tohoto jména. U této teorie vycházím ze skutečnosti, že jsou tady další dva domy, které by mohly obsahovat jako jednu svou část jméno *Hans*, a to *Hajzltoml* a *Jirkahanzl*. Přičemž ten prvně jmenovaný kdysi bývalo výměnkem k domu „*U Nojhajzlů*“. Myslím si však, že křestní jméno v základu je prokazatelné jen u posledně jmenovaného domu.

Toto jméno je v kronice pana Tanzera zapsáno v německé podobě *Nuiheisla*. Můžeme si všimnout zápisu dvojhlásky *eu* v nářeční podobě *ui* a *ä* v podobě *ei*. Druhá část jména je utvořena od slova *Haus* přehláskou a denuminativní koncovkou *-el/-l*, výraz by se tedy dal přeložit jako „*nový domeček*“.

Bývalý dům č. p. 19, Hajzltomlovi (...; Häusltauml; Heisloumla)

Základ podoby tohoto jména vychází ze jména „po chalupě“ *Neuhäusl*, neboť se podle Stablního katastru jednalo o výměnek k domu č. p. 20. U obou stavení je uveden stejný majitel, kterým byl *Thomas Turany*. Nejspíše pak někdo z rodiny *Turany*, později z rodiny *Poidlovi* z tohoto výměnku udělal své trvalé bydliště a odpojil se od hlavního statku *Nojhajz*. První majitel se nejspíše *Tomáš/Thomas* a z jeho vlastního jména vzniklo i jméno „po chalupě“.

Häusltauml a Heisloumla → Hajzltoml

Jméno „po chalupě“ by pak bylo tvořeno z druhého komponentu původního jména, tedy *häusl* a křestního jména *Thomas*. Oba komponenty jsou odvozeny denuminativním sufixem *-l*, což také poukazuje na samostatné fungování prvního komponentu předtím, než k tomuto jménu bylo připojeno křestní jméno *Toml*.

U druhého komponentu si pak můžeme všimnout nářečního dloužení *o → ou*.

Dům č. p. 27, Jirkahanzlovi (...; Irgahansla; Jirkahansla)

Jedná se o spojení dvou křestních jmen *Jiří a Jan*. Dnešní podoba jména vznikla počeštěním původního jména "po chalupě", které je v místních pramenech zapsáno ve dvou podobách *Irgahansla/ Jirkahansla*.

Toto jméno může mít svůj původ jak v češtině, tak v němčině. Původně se mohlo jednat o spojení českých podob jmen *Jirka a Honza*, která byla následně poněmčena, přičemž nejprve jen druhý komponent jména a následně i jméno *Jirka*, které si zachovalo svou českou koncovku. Jménem *Jirka* je označeno i jedno stavení v sousedních Sedmi Chalupách, kde se říká „po chalupě“ *Jirka/ U Jirků*. Původně snad mohly v rámci Johannesthalu existovat dva domy označené jménem *Jirka* a druhý, rozlišující komponent mohl být přiřazen až ve chvíli, kdy se musely domy od sebe jasně rozlišit. To vysvětluje, proč je první komponent český a druhý německý.

Proces mohl být i opačný, kdy byla spojena dvě německá jména, nářeční podoba jména *Georg - Irgl* a jméno *Johannes - Hansl* + denuminativní přípona *-la*. Vlivem češtiny následně pronikla ke jménu *Irgl* koncovka českého ekvivalentu *-a* a následně bylo celé jméno v českém jazykovém prostředí bohemizováno na *Jirka*.

Dům č. p. 6, U Kodlů/ Kodl a Kodla

Jméno „po chalupě“ *U Kodlů* je odvozeno z křestního jména *Karel*, něm. *Karl* a jedná se o domácí, hypokoristickou podobu tohoto jména.

Toto jméno „po chalupě“ se dnes již neužívá, znají jej jen pamětníci a můžeme ho dohledat v kronikách. Je to určitě způsobeno historií domu, který přestal po roce 1946 sloužit k obytným účelům. Postupně zde byla knihovna, obecní úřad a nakonec obchod, takže se říkalo *Jdu do knihovny, na obecní úřad, do obchodu*. Ač je dům dnes znovu obydlen, původní jméno „po chalupě“ se již nevrátilo. Dnes se většinou užívá pro orientaci příjmení současného majitele nebo častěji označení „do krámu/ krám“, protože tam obchod byl až do roku 2016, Zda se toto označení uchytí jako nové jméno „po chalupě“ se dnes nedá s jistotou tvrdit.

Karl: Kodl a Kodla → Kodl

Jméno se nejspíše vždy používalo v hypokoristické podobě jména Karl, a to *Kodl*, jen pan Tanzer znovu, jako u všech jmen, uvádí koncovku *-la*.

Dům č. p. 49, U Justlů (Justl; Joustl; Joustla)

Jde o jméno „po chalupě“ vzniklé z osobního jména Justus/ Justinus. Příjmení vzniklo ze začátku tohoto jména a bylo odvozeno denuminativní příponou *-l/-la*.

Justl → *Joustl* a *Joustla* → *Justl*

Podoba tohoto jména „po chalupě“ se dnes vrátila do své původní verze *Justl*, avšak v zápisech z jiných let si můžeme všimnout, že došlo k nářečnímu dloužení *o* → *ou*.

Původní statek, kde se říkalo *U Justlů* dnes již neexistuje. Jednalo se o jeden z nejstarších domů v Jaroníně. Postupem času se zde vystřídalo několik rodin, nejprve zde bydlela rodina Moučková, pak Stadelbauerova a nakonec Tancerova. Manželé Stadelbauerovi si ve 20. letech minulého století postavili nový dům, na který se přeneslo i toto jméno „po chalupě“ a starý původní starý dům sloužil jako dům pro pracující na statku a později zanikl. Na jeho základech byl kolem roku 2014 postaven nový dům, který má ovšem úplně jiné majitele a není zde zaznamenáno ani toto staré ani žádné nové jméno „po chalupě“. *U Justlů* se říká na domě, který postavili manželé Stadelbauerovi ve 20. letech 20. století, který je v současné době neobydlen, ale jméno se stále užívá.

Dům č. p. 14 U Katrýnů (...; ...; Katryner)

Jméno „po chalupě“ *U Katrýnů* bylo odvozeno z německého křestního jména Katharina, a to sufixem *-er*. Tímto sufixem se tvořila jména nejrůznějších významů (viz výše). V tomto případě se jedná o tzv. metronymikum, tedy o jméno vytvořené ze jména matky nebo manželky. Jde o jediné jméno „po chalupě“ utvořené od křestního jména tímto sufixem a zároveň o jediné jméno „po chalupě“ odvozené z ženského křestního jména. Z původního jména byla vypuštěna slabika *-ha-*.

Katryner → *Katrýna*

Nejspíše až v poválečné době zanikla u tohoto jména původní přípona *-er*, která byla nahrazena koncovkou *-a*. Zřejmě analogicky k původnímu jménu Katharina/Kateřina.

Jméno „po chalupě“ je poměrně nové, pan Franz Tanzer ho ve své kronice uvádí, avšak v obecní kronice ze 30. let je u domu doslova uvedeno „*war früher Stübl zu N. 14*“ (dříve to byl výměnek k domu č. p. 14), ten zanikl a č. p. 14 přešlo na tento dům. Vlastníky domu byla rodina Schnaiderových, do jejichž majetku patřily domy s č. p. 14, 15 a 45 (stav z roku 1933), šlo tedy o stavení a dva výměnky. Právě do výměnku s č. p. 15 se neznámo kdy nastěhovala Katharina Schneiderová (dcera majitele všech tří usedlostí), která se provdala za Franze Reitingera, takže v další generaci jsou oba uvedeni na statku jako jeho nájemníci. V další generaci je pak uvedena jako majitel rodina Postlova, bohužel bez jakéhokoli vysvětlení, zda se jednalo o příbuzné předchozích, nebo o nově příchozí. Rodina Postlova byla české národnosti a vlastní dům dodnes. Je zajímavé, že v soupisu není jako u jediného stavení veden žádný letopočet, takže není známo, kdy se do domu nastěhovala ta Kateřina, z jejíhož jména bylo jméno „po chalupě“ odvozeno. Jediné, co víme je, že dům roku 1934 vyhořel a dřívější nájemník pan Postl si dům znovu postavil a od této chvíle patřil jemu.

Sv. Kateřina je patronkou řečníků, knihtiskařů, kolářů, vozků a mimo jiné také filozofické fakulty Univerzity Karlovy.

Dům č. p. 35, Pepík z Boudy/Boud'ák (...; Hüttenbaur a Hüttenbaurn)

Původní německé jméno „po chalupě“ spojovalo dvě apelativa, a to slovo *Hütte-* „*bouda*“ a *-bauer* „*sedlák*“. Josef Beneš příjmení, která obsahují komponent *bauer* zařazuje mezi ta, která vyjadřovala společenské a sociální vztahy svého nositele.

Toto jméno by se tedy dalo přeložit jako „*sedlák z boudy*“. V češtině bylo apellativum *Bauer* nahrazeno vlastním jménem Pepík. Josef bylo křestní jméno posledního majitele domu a je možné, že se toto jméno dědilo v rodině po generace. Ze jména „po chalupě“ *Pepík z Boudy* vznikl unifikovaný název *Boud'ák*, kde se jedná o spojení apellativa *bouda* s příponou *-ák*. Jak u české, tak německé podoby jména se objevuje expresivní příznak. Výraz *sedlák* je degradován slovem *bouda*. Tento příznak má i druhá česká varianta jména „po chalupě“ *Pepík z Boudy*. Jedná se o spojení křestního jména majitele s apellativem *bouda*. Toto apellativum z dělá z člověka, který v „boudě“ žije samotáře, podivína,... Je možné, že původní význam mohl být i výsměšný, protože se nejednalo o velký statek.

Dům č. p. 24, U Wolfů (...; Wülf; Wulfn)

Základem tohoto jména „po chalupě“ je nejspíše příjmení Wolf. Wenzel Maustachka ve své kronice uvádí, že zde rodina Wolfova žila již v roce 1844. Bohužel v mapách Stablního katastru, kde je dům již zakreslen, není uvedeno jméno majitele domu, ani jméno „po chalupě“.

Příjmení majitelů bylo odvozeno z křestního jména, začínajícího komponentem *Wolf*, jako např. Wolfgang. Takovou možnost uvádí Beneš (1989) i Moldanová (2015). Příjmení však mohlo vzniknout i z apelativa *Wolf – vlk*. U této druhé možnosti mohlo dojít i k tomu, že první existovalo jméno „po chalupě“ a z něho pak vzniklo příjmení. Jméno *Vlk* se ve starších dobách dávalo lidem jako jméno ochranné (srov. Pleskalová). Mohlo se však původně jednat i přezdívku pro někoho, kdo jednak měl vlastnosti vlka (byl např. silný), ale také pro někoho, kdo mohl vlky lovit. V Jaroníně se vyskytuje mnoho pomístních jmen, která mají ve svém základu slovo vlk. Jde například o *Vlčí kopec*, *Vlčí vrch* nebo o *Vlčí jámu*, která údajně prý sloužila jako past, do které se zde přemnožení vlci chytali. Právě *Vlčí kopec* a *Vlčí jáma* se nacházejí nedaleko tohoto domu, takže je možné, že i v tomto domě mohl bydlet někdo, kdo vlky lovil. Ten pak dostal přezdívku *Vlk – Wolf* a z té se později vytvořilo jméno „po chalupě“ a později i příjmení.

Dům č. p. 1 + 2, U Byvlů (Wölfel; Wüfl; Wülfla)

Jméno „po chalupě“ *U Byvlů* má, jak se dá usuzovat z historických zápisů, stejný původ jako jméno předchozí, avšak dnes se svou podobou od sebe značně odlišují. Základem těchto názvů je křestní jméno, avšak dále u nich došlo k odlišným hláskovým změnám.

Toto jména se objevuje již v mapách Stablního katastru, ke je ve tvaru Wölfl, tedy základ z křestního jména s deminutivní koncovkou *-l/-la*. Objevuje se zde nářeční změna $w \rightarrow b$ a $o \rightarrow \ddot{o} \rightarrow \ddot{u}$. Přepis tohoto \ddot{u} jako samohláskou y je až záležitostí českého pravopisu. U jména „po chalupě“ dále zanikla souhláska *-l-*.

5.2.2 Jména „po chalupě“ odvozená od jmen místních

Dům č. p. 8 + 43, U Dobryžarů (Dobruscher; Dobruscher; Dobrischer)

Původní německá podoba jména "po chalupě" je *Dobruscher*. Toto jméno je odvozeno od německého názvu nedaleké vesnice Dobročkov *Dobrusch* pomocí sufixu *-er*. Suffixem *-er* se vyjadřují různé průvodní okolnosti, v tomto případě vyjadřuje původ nositele a je připojeno k místnímu jménu. Suffixem je tedy vyjádřeno odkud majitel domu do Jaronína přišel, odkud pochází.

5.2.3 Jména „po chalupě“ odvozená z povolání majitele

Dům č. p. 21, U Bednářů

Jde o jméno nové, které vzniklo až po roce 1946, do té doby se na chalupě říkalo *Ägidi* nebo *Dekýdlovi vevnitř* (viz výše). Toto jméno je odvozeno od povolání prvního poválečného majitele domu (rodina zde bydlí dodnes). Ještě několik generací rodiny vyrábělo sudy, ale dnes je již nikdo v rodině nedělá. Avšak název pro ně dříve typického povolání se dochoval ve jménu „po chalupě“.

Dům č. p. 30, Binder-Gospert/ Binder

Slovem *Binder* se v jihoněmeckém nářečí označoval *bednář*. Toto slovo vzniklo jako deverbium od slovesa *binden* „vázat“. Slovo *Gospert* je nejasného původu. Doklady tohoto jména „po chalupě“ se dochovaly i na Žumbersku. Dům byl nejspíše pojmenován podle povolání majitele, to už dnes ovšem není známo.

Jde o jméno „po chalupě“, které je dnes místním obyvatelům zcela neznámé, narazila jsem na něj pouze v německých kronikách. Jen pár pamětníků si vzpomíná, že se zde říkávalo *U Bindrů*, tedy s vynecháním slova *Gospert*. Jméno nejspíše zaniklo hned po roce 1945, protože původní majitel domu zemřel mezi lety 1939 – 1945 a jeho manželka odešla do Německa. Tento majitel dům koupil až ve 20. letech 20. století a měl zde krejčovskou dílnu. Lze tedy předpokládat, že dům č. p. 30 získal jméno „po chalupě“ *Binder* na základě povolání jednoho z předchozích majitelů. Po druhé světové válce jméno zaniklo, protože do obce přišel nový bednář a do domu č. p. 30 se přistěhoval nový majitel.

Dům č. p. 30 byl původně výměnkem k domu č. p. 13, jedná se tedy o „Kristla Stübl“ a takto je dům označen i v *Gemeinde-Gedenkbuch*. Jméno *Binder* nebo *Binder-Gospert* se objevuje jen v kronice pana Tanzera a je tedy užíváno mezi vysídlenými Němci. Dnes dům není označován žádným jménem „po chalupě“.

Vezmeme-li v úvahu dvě posledně zmíněná jména, je zajímavé, jak jsou jména „po chalupě“ těsně spjatá s historickým vývojem a každodenním životem ve vesnici. Neboť se zde ukazuje, nová skutečnost může zcela zastínit tu starou a tedy i vžitou skutečnost. Tedy, že nový bednář ve vesnici byl důležitější než staré jméno „po chalupě“.

Dům č.p. 42, U Ševců (...am Bache (sic!) a Bohmschuaster)

Dobrava Moldanová uvádí několik variant vzniku příjmení – jména *Švec*. Všeobecně uznávanou variantou je ta, že jméno vzniklo podle povolání svého nositele. Též uvádí, že se jedná o rybu ježdíka a lína a přeneseně by toto jméno mohlo znamenat i že jde o rychlého a pohyblivého člověka (Moldanová 2015: s. 193).

Výraz *...am Bache* (název se objevuje i se třemi tečkami) znamená *na potoce*. Zde je ve jménu vyjádřena poloha domu, který leží nedaleko potoku. S tímto pomístním jménem jsem se setkala poprvé až v *Gemeinde-Gedenkbuch*, jde o jméno dnes neužívané a zcela neznámé.

Výraz *Bohmschuaster* je vlastně totéž jako *Böhmschuster*, tedy *český švec*. Jde o jméno vytvořené nejspíše podle povolání majitele. Toto jméno se v pramenech objevuje až v *Gemeinde Chronik*, je tedy možné, že se jedná o překlad českého jména „po chalupě“. Tedy, že výraz *švec* pochází až z poválečného období, byl přeložen do němčiny a následně byl k němu přidán první komponent, tedy slovo „český“. Výraz *Bohm-* by tedy nasvědčoval české národnosti majitele domu. Do roku 1946 měl však dům majitele německé národnosti, proto se dá předpokládat, že jde o jméno „po chalupě“ vzniklé až po druhé světové válce.

Bývalý dům č. p. 31, U Hoňáků (...; Sautreiber; Sautreiber)

Josef Beneš příjmení Sautreiber zařazuje mezi ta, která vznikla z apelativ označující společenské a sociální vztahy, konkrétně mezi ta, kterými se označovala čeled' a jiní stálí pracovníci na hospodářství. Doklady tohoto příjmení uvádí na Prachaticku. Uvádí, že se tímto jménem označoval obchodník s vepřovým bravem . Jedná se o spojení německého substantiva *Sau* „*svině, prasnice*“, přičemž toto slovo může mít i hanlivý význam a slovesa *trefen* „*hnát*“, tedy ten, kdo „*žene/honí svině*“. (Beneš 1998: s. 248). Majitelé domu toto jméno „po chalupě“ vnímali s negativním expresivním zabarvením, proto mohlo jméno vzniknout i jako nadávka, nebo se z původně neutrálního označení mohla nadávka stát.

Tento dům dnes již nestojí, původní majitelé tento dům po druhé světové válce opustili a přestěhovali se do domu č. p. 40.

Bývalý dům č. p. 7 U Kameníků (...; Stoametz; Stoametz)

Jméno „po chalupě“ vzniklo z názvu povolání a Josef Beneš je zařazuje mezi příjmení vzniklá z názvů řemeslníků pracujících s kamenem a zeminou. České jméno je překladem z německého *Stoametz*/*Stoametz*, to je nářeční podoba výrazu označujícího kameníka, *Steinmetz*.

Tento dům byl zbourán někdy v padesátých letech a dnes na jeho základech stojí zahrádka k domu č. p. 21.

5.2.4 Jména „po chalupě“ odvozená z příjmení majitelů

Všechna jména „po chalupě“ uvedená v této kapitole jsou jména nová, která vznikla až s příchodem českého obyvatelstva po druhé světové válce. Shodou okolností jsou to jména majitelů, kteří se zde neusídlili a z vesnice se nakonec odstěhovali. Jejich jméno se však udrželo na statku a je užíváno většinou těmi, kteří si na dotyčné pamatují. Generace, které se s těmito obyvateli nesetkali, jméno běžně nepoužívají. Toto neplatí pro jméno „po chalupě“ *Mikšárna* které je všeobecně rozšířeno napříč generacemi.

5.2.4.1 Jména „po chalupě“ z příjmení, jejichž základem bylo křestní jméno

Dům č. p. 34, Mikšárna

Příjmení Mikeš je hypokoristickou podobou osobního jména Mikuláš/ Mikoláš. Jde o příjmení majitelů, kteří v tomto domě bydleli v 50. a 60. letech 20. století. Tento dům byl před rokem 1946 označován apelvativem *Hospoda/ Wirtshaus*, neboť zde byl místní hostinec.

Toto jméno „po chalupě“ bylo odvozeno z příjmení *Mikeš* pomocí denominativní přípony *-árna*. Jedná se o rozšířenou variantu přípony *-na*, kterou se odvozují "jména míst, kde něco je", v tomto případě se jedná o místo, kde bydlela rodina *Mikešových*. Touto koncovkou se tvoří substantiva od apelvativ, která označují věci, nebo od označení zvířat. Tvořit touto koncovkou jména od označení osob není běžné a nese expresivní příznak, v tomto případě negativní, znevažující.

Dům č. p. 1 + 2, U Bláhů/ Bláhova chalupa

Příjmení Bláha vzniklo z hypokoristické podoby osobních jmen typu Blahoslav, Blahomil, Blažej. Jedná se o 57. nejčastější české příjmení (Moldanová 2015: s. 32).

Dům č. p. 27, U Pešků

Pešek je 100. nejčastější české příjmení. Vzniklo z domácí podoby jména Petr, někdy též z apelvativa pešek. Václav Machek apelvativum pešek vysvětluje jako *jistá hra a předmět k ní. Zavedeno jako termín v šedesátých letech. Jungman je má z Dobrovského, ten je znal asi jako lidové. Bude to = Pešek od Petr, vzaté za apelvativum* (Machek 1957: s. 446).

Jméno „po chalupě“ *U Pešků* nahradilo dřívější *Jirkahanzl*. Ač je toto jméno „po chalupě“ dnes zaneseno na turistických mapách nedá se říci, že by šlo o jméno mezi místními běžně užívané. Rodina Peškova v domě žije dosud, ovšem nová generace má jiné jméno, které se užívá spíše. Na toto jméno „po chalupě“, stejně jako na předchozí se postupem času zapomíná.

5.2.4.2 Jména „po chalupě“ vzniklá z nejrůznějších adjektiv

Dům č.p. 20, U Hudeců

Příjmení vzniklo z apelativa označujícího hudebníka, který hraje na strunný hudební nástroj. Toto jméno bylo odvozeno z příjmení majitelů domu, kteří sem přišli po válce. Dnes složí dům jako chata a jedná se o stavení, které bylo dříve německy označováno *Heisloumla*.

5.2.4.3 Jména „po chalupě“ vzniklá z příjemných označujících povolání

Dům č. p. 25 a 52, U Kovářů/ Kovářovina

Příjmení Kovář je 32. nejčastějším českým příjmením a vzniklo podle zaměstnání (Moldanová 2015: s. 93).

Při svém průzkumu jsem se setkala i s označením *Kovářovina*. Pomocí sufixu -ina jsou odvozována „jména míst, kde něco je“. Nešlo o to, že zde byla kovárna, ale o to, že zde bydlela rodina Kovářových. Je zde patrné negativní expresivní zabarvení stejně jako u jména „po chalupě“ *Mikšárna*. Společným znakem obou domů je jejich opuštěnost a postupné chátrání, je možné, že právě špatný stav obou stavení dává prostor k užívání těchto, v tomto případě expresivních přípon. S příponou -ina se velmi zřídka setkáváme v běžném hovoru i u označení jiných domů, avšak v těchto případech je užití přípony velmi výrazné a zdá se být nepatřičné. Touto příponou se neodvozuje od jmen „po chalupě“ *Antonovina*, ale od příjmení majitelů *Hantlovina*. Jde o velice řídký jev.

5.2.4.4 Jména „po chalupě“ z příjmení označující národnost

Dům č. p. 23, U Němců

Příjmení Němec je 10. nejčastější české příjmení. Příjmení s tímto apelativem dostávali lidé, kteří se do našich zemí přistěhovali z Německa. Cizince označovali naši předci apelativem němý jako toho, *kdo vydává nesrozumitelné zvuky*. U nás bylo nejvíce cizinců právě německé národnosti (srov. Rejzek 2015: s. 449). Václav Machek u slova němý uvádí: *K tomu náleží i Němec. Je to třeba chápati tak, že němý značilo nejen němého, ale především snad i toho, kdo vydával nezřetelné, nedělené, nesrozumitelné zvuky, jako cizinec, cizinci pak Slovanům byli především Němci, poněvadž s nimi měli nejvíce co činiti, oni pronikali jako kolonizátoři, věrozvěstové, obchodníci, dobyvatelé* (Machek 1957: s. 395).

Toto jméno „po chalupě“ nahradilo dřívější *Dobjezlovi venku*. Dnes je zaneseno na turistických mapách CHKO Blanský les.

5.2.5 Jména „po chalupě“ podle účelu domu

Dům č. p. 40, Škola/ Na Škole

Dům č. p. 40 byl postaven v roce 1924 jako česká škola. Vyučovalo se zde až do 50. let 20. století. Poté byl dům prodán do soukromých rukou, a vystřídalo se zde mnoho majitelů, přičemž dnes zde trvale nikdo nežije. Nejspíše tato skutečnost upevňovala označení domu stále apelativem *škola*.

V běžné komunikaci se setkáváme jak s jednoslovným označením domu slovem *Škola*, tak se jménem „po chalupě“ v předložkovém pádě *Na Škole*, které je častější.

Dům č. p. 37, Myslivna/Na Myslivně (...; ...; Neues Forsthaus)

Dům byl postaven roku 1911, jako tzv. Schwarzenberská myslivna. Nahradil stávající myslivnu, kde se od této doby začalo říkat *Na Staré hájence*. V katastru obce Jaronín bývalo několik mysliven, nejstarší z nich se nachází na Kuklově, další tři pak v Jaroníně. Tato je z nich nejmladší.

Dnes již *Myslivna* neslouží svým původním účelům, tedy jako dům a pracovna hajného, ale je v soukromém vlastnictví. Přesto se původní účel domu, stejně tak jako ve všech případech v této kapitole, zachoval ve jménu „po chalupě“.

Označení domu apelativem *Myslivna* je velmi zakořeněné, přesto se občas vyskytne případ, kdy někdo v běžném hovoru použije výraz *hájenka*. Takovéto užití je ale zavádějící, neboť není zcela jasné, o jakém domě se mluví.

Dům č. p. 46 a 18, Stará hájenka/Na Staré hájence (...; ...; Altest Forsthaus)

Hned na úvod je třeba říci, že jméno „po chalupě“ ač je známé, objevuje se velmi zřídka, a pokud, tak zvláště ve starší generaci. (V běžném hovoru mi až do mého průzkumu nebylo vůbec známo). Toto jméno „po chalupě“ se objevuje v několika verzích. Dříve se domu říkalo nejspíše jenom *hájenka* nebo *myslivna*. Když pak byla v roce 1911 postavena nová hájenka, bylo nutné od sebe oba domy rozlišit, i proto, že výraz *Schwarzenberská myslivna* se neuchytil. Navíc domy stojí ve své těsné blízkosti. Německé prameny domy rozlišují pomocí apelativ *nový – starý* (*neu – alt*). Toto rozlišující adjektivum se v češtině

používá jen u domu č. p. 46/18, *Na Staré hájence*, a to i přesto, že jsou domy od sebe rozlišeny různými apelativy v základu, tedy *myslivna* a *hájenka*.

Dům č. p. 36, Hájenka v Horách (...;in Planina bei der Pleschen; Hegerhaus Planina)

Tato hájenka byla postavena roku 1900. O důvodech jejího vzniku píše pan Josef Tancer z Českých Chalup ve svém „Památníku“, neboť její vznik úzce souvisí s jejich rodem. Přímo v Českých Chalupách nebyla nikdy žádná myslivna, ale právě v rodině Tancerových bylo tzv. právo hájenství. Když zemřel otec Josefa Tancera, který měl jen nezletilé syny, nebyl kdo by tuto službu po otci převzal a proto byla nedaleko v lese postavena tato hájenka. Dnes *Hájenka v Horách* spadá pod vesnici Jaronín, i když se nachází blíže Českým Chalupám.

Jméno „po chalupě“ tohoto domu bylo odvozeno z jména pomístního. Nachází se totiž v lese, kterému se říká *V Horách*, snad pro jeho odlehlost, označení místa apelativem hory může poukazovat na nedostupnost nebo odlehlost od ostatních domů ve vsi.

Německy je toto stavení označováno jako *Hegerhaus Planina*, nebo opisným tvarem *in Planina bei der Pleschen*. *Planina* a *Plešný* jsou pomístní jména, kterými jsou označovány zdejší lesy. Jedná se o dva starší názvy lesů, než je jméno *V Horách*, které se pro pojmenování této oblasti prosazuje až v posledních desetiletích. Takže lesy kolem hájenky jsou některými označovány názvy *V Horách*, *Planina* nebo *Plešný*. V mapě polesí Nové vsi, je les, který je mezi místními z Jaronína označován jako *V Horách*, pojmenován *Planina*. Lesy kolem *Planiny* jsou pak pojmenovány *U Plantáže/ Plantáž*. Výrazem *Plešný/ Pleschen* mohl být dříve označován les, který se dnes jmenuje *Plantáž*. Na druhou stranu se v mapách objevuje označení místa slovem *Plešný*.

Dům č. p. 22, Hájenka na Hliňáku/ Na Hliňáku (...;Loamheger; Loamheger)

Mezi místními lidmi je rozšířeno výše uvedené jméno „po chalupě“. V mapě se však dočteme, že hájenka nese jméno „Hliňák“ a výrazem „Na Hliňáku“ se myslí místo (paseka), na kterém stojí.

Hliňák nebo též hlinák byl podle Malého staročeského slovníku a Slovníku staročeského Jana Gebauera ten „kdo pracuje s hlinou“. Elektronický slovník češtiny rozlišuje dva podobné významy „1. hlínař, kopač hlíny, kdo kope a k dalšímu zpracování připravuje

hlínu a 2. řemeslník obmazávající a vymazávající stěny domů apod. hlínou“. V knize Pomístní jména v Čechách se píše „(sušené) cihly se nazývaly *trumple*, *vepřovice*, ...*hliňáky*“ (Olivová-Nezbedová 1995). Jméno „po chalupě“ tedy mohlo být odvozeno od povolání, neboť je méně pravděpodobnou variantou odvozenina od nářečního výrazu pro cihly, které je v této oblasti nedoložené. Stejně tak jako skutečnost, že by se zde v tomto domě cihly někdy vyráběly (pozn. dole ve vsi bývala dříve cihelna). Vzhledem k podkladům se na tomto místě však hlína mohla těžit.

Německy se na chalupě říkalo *Loamheger*. Jde o spojení slov *Lehm*, v nářeční podobě *Loam* (*e* → *oa*), čes. hlína, jíl a slova *Heger*, čes. hajný. Volně přeloženo jako „hliněný hajný“. Tento původní německá název mohl být přeložen do češtiny apelvativem hliňák ve smyslu „ten, kdo pracuje s hlínou“. Přitom slovo *Heger* zdůrazňovalo, že tento „hliňák“ žil na hájence, proto slovo hajný.

Jedná se o hájenku, která je zachycena již ve stabilním katastru. Je možné, že dřívější obyvatelé se zde živili těžbou hlíny. Ale pravděpodobnější variantou je, že byla hájenka pojmenována podle podloží, na kterém stála, což napovídá i pomístní jméno paseky *Na Hliňáku*. Odtud pak mohlo dojít ke spojení slov *hlína/Lehm* a *hajný/Heger*.

5.2.6 Jména „po chalupě“ vytvořená z apelativ označující vlastnosti člověka

Dům č. p. 39, U Čipáků/ U Čípáků (...; Polum; Reitinger - Tshipm)

Příjmení *Čipák* vzniklo z nářeční podoby apelativa *čep* (Moldanová 2015: s. 40). Jméno „po chalupě“ se objevuje ve dvou variantách, u kterých se mění kvantita samohlásky *i/í*, přičemž varianta *Čipák* je častější. Podle Slovníku nespisovné češtiny se slovem *čipák* označoval *šetřílek, nebo člověk chudý, chudě oblečený, nuzák* (Hugo 2009: s. 94). Německé jméno *Tshipm* je přepisem původního českého jména, protože slovo *čep* je slovanského původu (srov. Machek 1957: s. 97 a Rejzek 2015: s. 123).

Reitinger bylo příjmení majitele domu, které se z neznámého důvodu dostalo do zápisu jména „po chalupě“ v místní kronice. Německé jméno „po chalupě“ bylo původně nejspíše pouze *Tshipm*.

Výraz *Polum*, který se objevuje v kronice pana Mautschky je neznámého původu. Dnes se neuzívá a neznají jej ani místní pamětníci.

5.2.7 Jména „po chalupě“ s neznámým původem

Dům č. p., 32 + 47, U Bajsů (...;Weiβn; Weiβn)

Ve starých kronikách je toto jméno uvedeno německy vždy v podobě *Weiβn*. Dobrava Moldanová uvádí, že příjmení *Vais*, *Vajs*, *Weis*,... vznikla z německého přídavného jména *weiss* – *bílý* nebo *weise* – *moudrý* (Moldanová 2015: s. 204).

U tohoto jména se objevuje německá nářeční změna $w \rightarrow b$. (pozn. u jména „po chalupě“ *U Dobjezlů* se objevuje ve Stablním katastru podoba *Dowies* a je zde tato změna v opačném pořadí $b \rightarrow w$. Toto jméno „po chalupě“ vzniklo z křestního jména Tobias. Původní *b* bylo přepsáno jako *w* a poté zase zpátky na *b*.)

6 Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala jmény „po chalupě“ ve vesnici Jaronín na Českokrumlovsku. K dispozici jsem měla poměrně rozsáhlý materiál, nashromážděný na základě svého vlastního průzkumu mezi místními pamětníky v Jaroníně a také při průzkumu místních historických pramenů a nejrůznějších map (blíže metodika a bibliografie).

V Jaroníně se zachovalo velké množství jmen „po chalupě“. Téměř každý dům zde je nějakým označen. Pokud se někde jméno neužívá, neznamená to, že by dům jméno „po chalupě“ neměl, v pramenech jsou uvedena jména ke všem domům. Často jsem se také setkala s tím, že jeden dům má více takových jmen.

Jména „po chalupě“ v Jaroníně vznikala v různých časových obdobích. Jaronín má poměrně krátkou historii (vesnice vznikla na počátku 18. Století), takže se dají jednotlivá jména poměrně snadno zařadit do období, kdy vznikala. Nejstarší vrstvu jmen zachycuje tzv. Stabilní katastr, pramen z roku 1827 (pro Jaronín). Tato nejstarší jména mají společné to, že jsou až na dvě výjimky, jméno „po chalupě“ *U Dobryžarů* a *Nojhajzlovi*, vytvořena z křestních jmen. Křestní jméno mohlo být odvozeno od jména nějakého svätce, který měl dům ochraňovat. Spíše byl ale dům pojmenován podle křestního jména jednoho z jeho majitelů. K základům jmen „po chalupě“ z křestních jmen je pravidelně přidávána německá deminutivní koncovka *-l/-la* a základy jsou přitom různým způsobem hláskově obměňovány. K většině změn došlo ještě pod vlivem německých nářečí na našem území, tedy před rokem 1946, např. změna *w* → *b* (*Dowiesl* → *Dobjezl*), velmi časté je také dloužení samohlásky *o*, *a* samohláskou *u* (*Anton* → *Auntauni*). Některé změny nastaly až po druhé světové válce, a to vlivem češtiny. V těchto případech se setkáváme i se zcela nepravidelnými obměnami jmen, např. s náslovným *d-* u jména Dekýdl nebo se změnou *-e-* v *-y-* ve jménu Štyfl.

Podoby jmen „po chalupě“ ve dvou uvedených kronikách, Wenzela Maustchky a Franze Tanzera, se v několika případech liší. Asi nejvýrazněji se odlišnosti projevují u názvů domů, které jsou odvozeny z křestních jmen. V obou zápisech se jedná o jména v deminutivních tvarech. Jména v „Obecní kronice“ jsou odvozena deminutivní koncovkou *-l*. Franz Tanzer uvádí všechna tato jména „po chalupě“ s koncovkou *-la*. Tato koncovka nebyla v českých zemích příliš rozšířena, a pro tuto oblast, tedy jižní Čechy nabyla typická. Příjmení tvořená touto koncovkou se vyskytovala zejména v severovýchodních Čechách

s malými přesahy na severní Moravu (Matúšová 2015). Podle mého názoru tato odlišnost mohla vzniknout právě tím, že kronika pana Tanzera vznikla až po jeho odchodu do Německa a neodráží skutečný stav německých nářečí na našem území před rokem 1945. Výkladů může být několik, je možné, že tato koncovka sem byla dodatečně, „nepřirozeně“ přičleněna a není původní. Druhá možnost je, že vznikla vlivem češtiny a jedná se o koncovku genitivní př. Štyfl → Štyfla.

U pozdějších vrstev jmen „po chalupě“ se objevují jiné motivace jejich vzniku než z křestních jmen. Jména vznikala z označení povolání, např. *Bednář*, z příjmení, např. *Mikšárna* a podle toho, k jakému účelu dům sloužil. Nejčastěji jsou takto označeny bývalé hájenky, např. *Myslivna*, *Hájenka v Horách*, *Na Staré hájence*. Poslední jsou jména vytvořená podle vlastností majitele domu, např. *Čípák*. A objevuje se také jméno s motivací neznámou, např. *U Bajsů*.

Jména „po chalupě“, která byla vytvořena v dalších etapách historie vesnice, byla buď zcela nová, např. jméno *Katryna*, nebo byl dům pojmenován jménem ve vesnici se již vyskytujícím. V takovém případě byl však ke jménu připojen rozlišující přívlástek, např. *Ägidi a Ägidi auf der Oaschicht/ Dekýdlovi venku a Dekýdlovi vevnitř*.

Většina domů v Jaroníně má pouze jedno jméno „po chalupě“, avšak některé domy jich mají více. Je to způsobeno především odchodem německých starousedlíků v roce 1946 a příchodem nových obyvatel, kteří stará jména neznali a proto si vytvořili nová. Tato nová jména „po chalupě“ se odvozovala nejčastěji z příjmení nového majitele domu, např. *U Kovářů*, *Mikšárna*, *U Hudeců*. Protože velká část těchto osadníků zde trvale nezůstala a majitelé domů se často střídali, objevuje se u těchto domů hned několik jmen po chalupě, např. *Mikšárka*, *U Freytů*. Bývají užívána pouze v konkrétní generaci, která si tyto majitele pamatuje. Tato „generační“ jména „po chalupě“ se vytvářejí stále. Pokud se někdo z vesnice odstěhuje, může dům dále nést jeho příjmení. Jména se přitom někdy uchytí, např. *Mikšárna*, jindy mají krátkou dobu trvání a jméno „po chalupě“ se z nich nestane (např. generace dnešních „dvacátníků“ měla ve zvyku říkat domu č. p. 18 „U Kafků“, kteří tam před deseti lety bydleli. Toto jméno se však pomalu z užívání vytrácí a není pravděpodobné, že se z něj stane jméno „po chalupě“).

Během svého průzkumu jsem se rozhodla sestavit také seznam jmen „po chalupě“ ve vedlejších vesnicích, které byly součástí obce Jaronín. Jsou to vesnice Kuklov a Sedm Chalup. Tento průzkum byl spíše okrajový. Ve dvou vedlejších vesnicích je možné se setkat

s pojmenováním domů s podobnými pojmenovacími modely jako v Jaroníně. Na základě porovnání seznamů si lze všimnout, že se zde také objevuje mnoho jmen, která vycházejí ze jmen křesťanů. Jednak jsou to jména jiná/nová, např. *U Lorenců, Matějka, U Matoušků, Hable*, jednak se zde často setkáváme s totožnými křesťanskými jmény jako v Jaroníně, např. jména *Jirka, Štěpán, Tomáš*.

Na závěr bych chtěla konstatovat, že užívání jmen „po chalupě“ v Jaroníně není záležitostí minulosti, ba naopak i dnes jsou jména „po chalupě“ často známější a užívanější než jména a příjmení majitelů domů. Noví majitelé většinou automaticky přebírají jméno „po chalupě“, neboť se z počátku jedná o lidi neznámé, „bezejmenné“, a proto je nutné je nějakým způsobem označovat. Na druhou stranu jsou ale jména více než s domem spojena s jeho obyvateli. Toto pravidlo platí především u starousedlíků, se kterými je jméno velmi úzce spojeno. Např. jméno „po chalupě“ *U Štyflů* patřilo a patří k domu č. p. 10. Rodina pocházející z tohoto domu si však postavila nový dům č. p. 45. Stále se jim říká *Štyflovi*, kdežto novým obyvatelům č. p. 10 nikoli.

Jména „po chalupě“ jsou tak rozšířená, že občas pronikají i do přezdivek, např. *Bednář, Štyfalka* a jmen pomístních např. *Ševcova studánka, kopec Justlák*. Stále také dochází k vytváření nových jmen „po chalupě“ viz zmiňované *U Kafků*.

Jména „po chalupě“ jako antroponyma označují živé objekty, tedy lidi, kteří v domě žijí. Nejde proto o pojmenování domů, ale jeho obyvatel. To odráží i formální podoba jména, např. „dům u Štyflů; Štyfalka; bydlí tam pan Štyfl, atd.“ Jsou ale jména „po chalupě“, která svou formální podobou neumožní tuto skutečnost vyjádřit a nechovají se jako jména živých bytostí, ale spíše jako jména místa. Potom tedy je třeba klást si otázku, zda je můžeme vnímat jako antroponyma. Např. jméno „po chalupě“ *Škola/Na Škole*. Pokud by se odkazovalo na někoho, kdo na škole bydlí, neřeklo by se „Simona ze Školy“, ale použil by se opisný tvar „Simona, která bydlí Na Škole“. Myslím si, že v těchto případech vnímáme jméno „po chalupě“ výhradně jako jméno místa, ne jméno lidí, kteří v daném místě žijí.

Tato skutečnost je dána jednak podobou jména „po chalupě“, jednak si myslím, že i místním společenským vnímáním. U domů, kde se často střídají majitelé (pozn. v Jaroníně je takových domů více) nebo dům nemá majitele žádné, je pro lidské vnímání složité začít chápat jména „po chalupě“ typu *Škola* nebo *Myslivna* jako antroponyma. Lidé, kteří dům vlastní, ale nežijí a ostatní ve vesnici je neznají, jsou méně výrazní než konkrétní dům. Myslím si tedy, že vnímání jména „po chalupě“ jako antroponymum nebo jako jméno místní

se odvíjí od místních zvyklostí a také od podoby jména a toho, jaké slovo stojí v jeho základu. V těchto případech je na zváženu, jakým způsobem tato jména vnímat. Patří k určitému domu, k určitým lidem, ale z uvedeného vyplývá, že se tato jména používají různými způsoby a je možné, že to jak jméno užíváme, zároveň odráží i naše vnímání daného místa.

7 Seznam použitých zdrojů a literatury

7.1 Literární zdroje

Beneš, J.: O českých příjmeních. Československá akademie věd, Praha 1962

Bok, V.: Úvod do studia germanistiky. Pedagogická fakulta, České Budějovice 1992

Týž: Německá příjmení u Čechů. Univerzita J. E. Purkyně, Ústí nad Labem 1998

De Voraigne, J.: Legenda aurea. Vyšehrad, Praha 2012

Hála, J.: Jak vznikaly na vesnicích názvy "po chalupách". ZMK 10, 1969, 205-208

Hugo, J. a kol.: Slovník nespisovné češtiny. Maxdorf, Praha 2009

Knappová, M.: Jak se bude vaše dítě jmenovat?. Academia, Praha 2008

Machek, V.: Etymologický slovník jazyka českého a slovenského. Československá akademie věd, Praha 1957

Mates, V.: Jména tajemství zbavená, aneb, Příjmení pod mikroskopem. Epocha, Praha 2004

Moldanová, D.: Naše příjmení. Agentura Pankrác, Praha 2015

Olivová-Nezbedová, L. a kol.: Pomístní jména v Čechách : o čem vypovídají jména polí, luk, lesů, hor, vod a cest. Academia, Praha 1995

Pleskalová, J.: Vývoj vlastních jmen osobních českých zemích v letech 1000 – 2010. Host, Praha 2013

Profous, A.: Místní jména v Čechách. Nakladatelství československé akademie věd, Praha 1957

Rameš, V.: Po kom se jmenujeme?. Libri, Praha 2003

Týž: Slovník pro historiky a návštěvníky archivů. Libri, Praha 2005

Ravík, S.: O světcích a patronech. Levné knihy, Praha 2006

Rejzek, J.: Český etymologický slovník. LEDA, Praha 2015

Šmilauer, V.: Osídlení Čech ve světle místních jmen. Academia, Praha 2015

Šrámek, R.: Úvod do obecné onomastiky. Masarykova univerzita, Brno 1999

7.2 Prameny

Tanzer, F.: Chronik der Gemeinde Jaronin: Die Vertreibung

Týž: Kronika obce Jaronín

Týž: Jakpak je dnes u nás doma (viz příloha č. 4)

Mautschka, W.: Gemeinde - Gedenkbuch

8 Přílohy

8.1 Příloha č. 1

Soupis jmen

U Antonů	Auntouni + Auntouni Stübl; Antauni/Antoni	Foltin	Foltin (1850)
		Bumba	
		Homolka	
U Dobjezlů	Dobiesla; Tobiesl	Lindauer	Zwiefelhoferovi (1850)
		Průcha	
U Kodlů	Kodla; Kodl	Watko	Watko (1850)
		Bilanský	OÚ
U Bednářů	Ägidi; Ägidi (drinnen)	Prüher	Turany (1850)
		Švarc	
U Dobryžarů	Dobrischer; Dobruscher	Schwarz	Schwarz (1850)
		Jakl	
U Fajdlů	Veidla; Weidl	Pouzar	Hable (1850)
		Nýdl	
U Štyflů	Steffla; Stefl	Poidl	Poidl (1850)
		Tanzer + Bína	
U Matoušalů	Madoschn; Matosch	Zwiefelhofer	Zwiefelhofer (1850)
		Koutník	
Mikšárna		Wallesch (Walisch)	Wirtshaus
	Binder Gospern; Binder (Dříve Kristl)	Tanzer	
		Schwarz	
		Ondřich	
		Kulhánek	
		Šestaubr	
U Kristlů	Christla; Kristl	Mautschka	Mautschka 1850
		Jakubetz	
		Jakeš	
		Bíca	
U Katrýnů	Kathriner	Postl	
U Pöschlů	Pöschla	Pöschl	
		Bauer	
U Kristlů	Christla Stübl	Mautchka	
		Zwiefelhofer	
		Lajner	
		Mikulášek	
		Papaj	

Na Staré hájence			
Myslivna, Na myslivně			
U Byvlů	Wülfla, Wüfl	Sýkora	Jungwirth 1850
		Bláha	
		Struzka	
Byvlova Chalupa	Wülfla Stübl, Wüfl Stübl	Sýkora	
		Jaklovi	
		Hájek	
U Ševců		Sýkora	
		Prüher + Beránek	
		Beránek	
		Bilanský	
U Justlů	Joustla	Stadelbauer	
		Tancer	
	Nuiheisla; Neuhäusl	Kaspar,	Turany
		Hudec	
Hejztomlovi	Heisloumla; Häusltauml		
Nojhajzlovi	Neuhäusl; Nuiheisla	Kaspar	Turany
U Dekýdlů, Dekýdlovi venku	Draufsterin Ägidi; Ägidi auf der Einschicht		
	Tobiesla auf der Oaschicht; Tobiesl auf der Einschicht	Kunzl	
		Němec	
		Uhlíř	
		Josefus	
	Irgahansla; Jirka-Hansl	Walessch	
		Pešek	
		Toušek	
U Motjezlů	Modhiesla; Mothiesl	Tanzer, Kovářovi, Průšovi	
Florian	Florian + Florian Stübl	Hable (1850)	
		Wendl + Paloušovi	
U Čipáků	Reitinger-Tschipm	Reitinger + Minář	
Pepík z Boudy, Boud'ák	Hüttenbaur; Hüttenbaur	Poidl	
		Dekycký	
U Bajsů	Weißn; Weißn	Pecha	
Hájenka v Horách	Hegerhaus Planina		
Hájenka na Hliňáku/Na	Loamheger; Loamheger	Nýdlovi	

hliňáku			
U Wolfů	Wülf; Wulfn	Wolf	
		Pouzar	
		Samec	
Justlova chalupa	Joustla, Joustl	Stadelbauer	Mautschka 1850
U Kameníků	Stoametz; Stoametz	Kaspar	
U Hoňáků	Sautreiber;		
Matoušalova chalupa	Madoschn Stübl	Zwiefelhofer	
Andreslova chalupa	Aundesla + Aundesla S.; Andresl	Schneider	Schneider

8.2 Příloha č. 2

Seznam 82 nejstarších poddaných v obci Johannesthal z roku 1705

Wenzel Turani	Ulrich Schwarz
Georg Schwarz	Mathias Siether oder Schwarz
Jakob Saukup	Wenzel Galistl
Tobias Lackenbauer	Gregor Süether
Anton Foltin, koupil od Mathiase Pechy	Wenzel Mazek
Josef Mautschko	Kasperl Wrba
Jakob Amort, 1698 vyženil po Jakobu Poirlovi	Mathias Schwarz
Georg Köpl	Georg Koller ober Schwarz
Christoph Mautschka	Paul Březina
Matausch Jakubez	Wenzel Janesch
Bartl Lautschko	Walentin Schwarz
Weit Strobl	Urban Hawwle
Mathias Müllner	Gregor Blezkaček
Lorenz Gahßbur	Blaßl Smetana
Lorenz Subřiziky	Weit Klampfer
Georg Schneider	Georg Schneider
Weit Kollačzku	Georg Schinko
Ulrich Schwarz	Benedikt Schaufelmacher
Weit Scherkl	Mathias Semetana
Leonard Reittinger	Wenzel Sowa
Mathias Meisetschläger	Georg Klimesch
Blaßl Lehrer	Josef Trapler
Kaspar Rödl	Johann Habert
Georg Prior	Anton Tanzer
Marpl Migl	Josef Gödl
Martin Klement	Weith Pernecker
Gregor Lehrer	Jakob Oberphalzer
Urban Tussetschläger	Josef Böhmb

Andreas Jene	Ambros Preger
Urban Mathizsl	Christoph Stadelpauer
Jakob Wogler	Johannes Watzku
Urban Paher	Mathias Weiß
Welhard Novak	Ulrich Oberphalzer
Thomas Salzer	Stephan Pheiffer
Gregor Herbst	Wenzel Urban
Adalbert Klimesch	Adalbert Paračzek
Grigor Schwarz	Weit Gödl
Michael Schigl	Jakob Karlhöffer
Jakob	Mathias Hable

8.3 Příloha č. 3

Pověst o vzniku Sedmi Chalup (Adamec 2011: s. 71)

V Třešňovém Újezdci, mezi Brlohem a Lhenicemi, žil před léty bohatý hospodář. Patřily mu tu všechny sady, kam až oko dohlédlo. A byl na ně náležitě pyšný. A ještě více na svou jedinou dceru. Černovlasou, urostlou krasavici s pomněnkovými očima. A tak o nápadníky nebyla nouze. Jenže ti všichni na Bětku mysleli marně, leč dlouze.

Mezi mládenci, kteří pro Bětku ztráceli hlavu byl i zednický tovaryš z Brloha. Tak dlouho hospodáře přemlouval, až ten nakonec svolil. Měl ale podmínku, velice zvláštní. Stane se Běta jeho nevěstou, ale až postaví pro ní sedm chalup. Tovaryš svolil a dal se hned do práce. Sedm roků mu trvalo, než těch sedm chalup postavil. Každý rok jednu. A šel pak za hospodářem o ruku Běty žádat. Jenže hospodář dělal, že o žádné takové domluvě neví a o svatbě nechtěl ani slyšet. Navíc Běta už také šilhala po jiném. Tovaryš zbrunátněl vzteky a v té chvíli proklel hospodáře i krásnou Bětu. „Ty, hospodáři, budeš výt na věky na vršku Vlčím, a ty, vysoká Běto, budeš na Lipanovickém kopci, kde bodláky kvetu. A v sedmi chalupách ať bydlí cizí, co srdce mají ryzí.“

A tak v tom koutě malebného kraje u Sedmi Chalup najdete kopec, co zve se Vysoká Běta a také vršek Vlčí. Kde skončil tovaryš z Brloha, o tom pověst mlčí.

8.4 Příloha č. 4

Franz Tanzer „Jakpak je dnes u nás doma“ (Kohoutí kříže)

V srpnu 2003 jsem byl zase jednou v Jaroníně (Jaronin), tentokrát na tři dny a sám, takže jsem mohl chodit zcela vlastními cestami. Tady jsou mé dojmy. Chtěl jsem se jako kdysi znovu vydat pěšky cestou do školy, jak jsem jí znal, jen obráceným směrem, od "Christla Stübl" (také "Kristla Stübl", tj. vlastně "Kristlův výměnek" - pozn. překl.), kde bývala kdysi umístěna naše školní třída (a bydlíval tu i pan řídící Wenzel Mautschka - pozn. překl.), k usedlosti zvané "Modhiesla", tj. mému rodnému stavení (mělo v Jaroníně čp. 25 a patřilo v roce 1945 autorovu otci Simonu Tanzerovi - pozn. překl.). Bohužel měla cesta už u Wülfla (v originále "Wüfla", jaronínské stavení čp. 1, majitelé v roce 1945 Josef a Berta Sykorovi - pozn. překl.) svůj konec. Nahoře od této usedlosti jsem musel přelézat prvý plot pastviny. Cesta či alespoň pěšina přes kopec u "Egidi" (v originále "Ägidi Berg", stavení zvané "Egidi", tj. česky vlastně "Jiljí", čp. 21, majitelé v roce 1945 Franz und Kathi Prüherovi - pozn. překl.) a "s' Florian Gutin" ("Florian" se říkalo stavení čp. 26, sousedícímu s Tanzerovým, a dodnes to jméno nacházíme v podobě "Florián" na českých mapách - pozn. překl.) už neexistuje. Až dolů k už zmíněnému konci cesty u "Wüfla" dosahá od vrchu Buglata (832 m - pozn. překl.) cíp lesa v šířce 100 až 150 metrů, mezi "Nuiheisl" (tj. nářeční podoba spisovného "Neuhäusl" - pozn. překl.) a myslivnou (Forsthaus, rozuměj bývalá schwarzenberská myslivna na úbočí Blanského lesa, od roku 1993 je na pozemku její zahrady instalována měřicí skříň Českého hydrometeorologického ústavu - pozn. překl.). Od jižního konce tohoto výběžku lesa přes pole u "Joustla" (v originále "s' Joustla", "Joustla Stübl" bylo stavení čp. 42, majitelé v roce 1945 Thomas a Kathi Zwiefelhoferovi - pozn. překl.) a kopec u "Egidi" až k "Florianovi", včetně luk zvaných "Miegin" a "Planin", se prostírá oplocená plocha pastviny. Cesta ze vsi přes "s' Ägidi" (rozuměj "Egidi" - pozn. překl.) nahoru ke kříži je oplocena. Musím proto svůj záměr změnit. Jdu nejkratší cestou napříč pastvinami směrem k "Nuiheisla Hoarstumm" (tj. "neuhäuslské pazderně" - pozn. překl.) a docházím konečně k pevné cestě. Ta odtud vede kolem někdejšího "Egidiových" ovčího pastviska. Na tom dnes stojí padesátiletý les se smrky a jedlemi 40 centimetrů silnými. Po krátkém putování jsem v každém případě došel ke kříži za ním. Sbíhá se u něho s velikou lípou několik cest (rozcestí je na novější mapě Blanského lesa označeno dokonce "U lípy" - pozn. překl.). Dá se odtud dojít do Brloha (Berlau) přes Jaronín a Sedm Chalup (Siebenhäuser) nebo, jak jsme také chodívali, přes "s' Matjeij" (na nynější české mapě "Matějka" - pozn. překl.) a "s' Gopatschn" (na nynější české mapě "Kopáč" - pozn. překl.), do Kuklova (Kugelweit) přes "Wolfgrube" (tj. "Vlčí jáma" - pozn.

překl.) nebo po silnici kolem Wolfbergu (na nynější české mapě Vlčí kopec, 752 m vysoký - pozn. překl.) oklikou. Vede odtud jedna cesta i do Smědečku (Kleinzmietsch), úzká silnička kolem Buglaty do někdejšího strýčického jazykového ostrova s odbočkami do Třešňového Újezdce (v originále německy "Wagnern", dříve česky jen Újezdec či Oujezdec - pozn. překl.) a Dobčic (Dobschitz) a ještě jedna cesta přes myslivnu a rozcestník (Wegzeiger) rovněž do někdejšího jazykového ostrova. Před nějakým časem tu zřídili informační tabuli s mapou a s mnoha na ní vyznačenými turistickými stezkami. Zachycuje území od Lhenic (Elhenitz) k Branišovu (Branischen) západně od Budějovic (Budweis), na jihu od dnes zaniklých Míšňan (Meisetschlag) až k Mirkovicům (Mirkowitz) východně od Krumlova (Krummau). Také nějaký energetický podnik si však na tomto krásném místě zbudoval památník, ovšem k vlastní ostudě. Před lety tu totiž vztyčili rozvodný sloup se třemi odbočkami jen asi dva metry od kmene zmíněné lípy a totálně tím znetvořili její vznešenou korunu. Podlehl jsem kouzlu chvíle a dal se zlákat k cestě do Smědečku. Jako chlapec jsem tou cestou často běhával s pluhovou radlicí na zádech, když mě s ní poslali ke kováři, aby ji naostřil. Nebo taky na bartolomějské posvícení k Waleschům (v originále "zum Waleschn" - pozn. překl.). To byla ovšem pozvána vždycky celá naše rodina. Stará Waleschová ("Waleschin" originálu značí spíše to, co v češtině "Valeška" - pozn. překl.) byla totiž sestrou mého otce. Cesta a všechno kolem ní mi ale nic z minulosti nepřipomínaly. Všechno tu bylo nezvykle cizí, pastviny, jaké jsem znal, zmizely a vyrostl na nich mezitím vysoký les. Tím se také z lesa zvaného za nás "Schwarze Holz" a už zmíněným Vlčím kopcem stala jedna souvislá lesní plocha. Jen při východním břehu potoka, tekoucího údolím od Smědečku do Třešňového Újezdce (na staré německé mapě má kouzelné jméno Struhinka Bach, na nové české k Újezdci Bezdrevský potok, odtud dál pak Stružka! - pozn. překl.), zůstal zachován asi 150 metrů široký pruh louky. Tady cesta končí. Přecházím louku napříč a u potoka se vyzuju z bot i ponožek a brodím se jako za dětských let tou 5 až 10 centimetrů hlubokou vodou, která tu přes cestu proudí. Jak tu pak stojím a hledím tak sám samotinký (v originále "so mutterseelenallein" - pozn. překl.) po okolí, zjišťuji najednou, jak cizí se mi toliké stalo. Náhle se mi už nechce jít dál. Co jsem to vlastně v tom Smědečku chtěl? To všechno bylo a už není... Ponořen v myšlenkách jdu zpátky cestou ke kříži. Tady se konečně rozhoduji jít přes samoty (Einsichten) až k "Wolfgrube" směrem na Kuklov. Někdejší usedlost "bei Wuifln" (čp. 24, majitelé v roce 1945 Johann a Theresia Wolfovi - pozn. překl.) se stále ještě přebudovává, obydlená ale není. U "Dobiesla" (čp. 23, také "Tobiasl", česky vlastně něco jako "Dobeš", vlastníci v roce 1945 Johann a Kathi Gunzlovi - pozn. překl.) bývalo živo. Všechno čistě udržováno je na usedlosti kdysi řečené "Igahansla" (čp. 27, také "Irkerhäusl", majitelé v roce

1945 už zmínění Johanna a Theresia Waleschovi - pozn. překl.). Stodola je přestavěná zřejmě na novou možnost bydlení. Dům má už od vyhnání pořád tytéž obyvatele a bydlí se tu trvale. Odtud je už jen skok k mému rodnému stavení, které leží od cesty tak sotva 150 metrů. Mělo mezitím už dva majitele. Obytná část je na prodej potřetí. Víkendoví chalupáři, kteří si zřídili bydlení ze stodoly, tu zrovna jsou. Po krátkém přátelském přijetí a rozhovoru rodný dům opět opouštím. Cesta mě vede přes někdejší ovčí pastvinu našeho suseda "Floriana" (majiteli čp. 27 v roce 1945 se sice po chalupě říkalo "Florian", jmenoval se však Johann Wendl - pozn. překl.). Naše pozemky hraničily navzájem v délce 400 metrů. Na té pastvině, zvané "Zagalin", trávil jsem s dětmi ze sousedství v těch dávných už letech časného mládí spoustu hodin. Ten selský dvorec, v naší vsi vůbec největší, zasahoval svými lesními pozemky hluboko do knížecího schwarzenberského lesního majetku na už zmíněném Vlčím kopci. Za připomenutí stojí podle mě skutečnost, že usedlost měla i vlastní hraniční kámen s číslováním na rozmezí s knížecím zbožím, jehož číselná řada tady byla na kamenech schwarzenberského značení přerušena. Z toho se dá vyvozovat, že šlo o selský majetek opravdu starý. Prvně je připomínán k roku 1697. Žádná ze samot kolem dokola v té době ještě neexistovala. To bylo z mé pouti dál jen krátké odbočení. Poté, co jsem obešel hranice pastviny a lesa při ní, ocitl jsem se zase na cestě do Kuklova, a to na místě, kde od nepaměti leží takzvaný "Opferstein" (tj. "obětní kámen" - pozn. překl.), vyznačený i na mnoha starých pozemkových mapách. Je to přírodní žulový balvan nepravidelného okrouhlého tvaru, o průměru délky 1, 50 m a o tloušťce cca 50 cm, navrchu s miskovitou prohlubní, zhotovenou jakoby lidskou rukou, navíc se žlábkem, který z prohlubně vybíhá směrem k severovýchodu a sloužil snad k odtoku krve. Za našich dětských let ležel ten kámen na vyvýšeném, ke svahu přivráceném okraji cesty. Dnes poté, co byl při její úpravě vyhlouben násep (v originále "Böschung", někdy i "česky" pešuňk jako ve slavném Seifertově verši zahajujícími sbírku "Maminka": "Když přišlo jaro, na pešuňku / rozkvetly stromy v jarním slunku..." - pozn. překl.) až k samému kameni, sklání se ten dost podstatně k cestě níž. Po krátkém úseku překračuji pahrbek u takřčených "Felsen" (tj. "u skal" - pozn. překl.) a jsem teď na kraji pastvisek nad samotami "u Hüttenbaurů" a "u Weißů". Část těch chudých luk patřila k chalupě zvané "s' Heisloumla" a krátce před zmíněnou už "Vlčí jamou" náležel opět kus z nich s lesní parcelou "Krummpen Toumlovi" (tj. "Krummpů Tómovi" - pozn. překl.), po chalupě řečenému "Binder", z Jaronína. Dnes si les všechna ta luka zase vzal zpátky. Stojím nyní na nejvyšším bodě cesty při někdejší "Vlčí jámě". Někdejší proto, že byla zřejmě při úpravě cesty zavezena. Po krátkém oddechu se vydávám úzkou lesní cestou, která pod mýma nohama vede severovýchodním směrem kolem "Velkého lesa" ("um den Großen Wald"). Po hodně chvíli jsem u usedlosti zvané kdysi

"Linhardn" (čp. 17 už v Sedmi Chalupách, majiteli v roce 1945 byli Franz a Maria Böhmovi - pozn. překl.) a ještě kus dál pak "beim Hegerguwa" (tj. u čp. 16 v Sedmi Chalupách, jinak i "Hegerguba", majitelé v roce 1945 Rudolf a Maria Jungwirthovi - pozn. překl.). Odtud se už nabízí nádherný výhled do kotliny Brloha a Křemže (v originále "ins Berlauer und Kremser Tal" - pozn. překl.). Napravo se přede mnou do široka rozkládá hora Klet' (Schöninger) s celým svým severovýchodním úbočím. Od Třisova (Tschisau) až k sedlu Nové hospody (Neuwirtshaus) v Oberhäuser (dnes Rohy). Na skok přede mnou leží usedlost "beim Mathjeij" (tj. "u Matěje", dnes jak už zmíněno na mapách "Matějka" - pozn. překl.), čp. 1 Sedmi Chalup a samota "beim Gopatschn" (tj. "u Kopáčů", dnes jak už zmíněno na mapách "Kopáč" - pozn. překl.), patřící dokonce už k Brlohu. Hluboko dole přede mnou leží naše farní ves Brloh. O něco výš už při lese na svazích Kletě (v originále "im Schöningerwald" - pozn. překl.) mohu odtud zahlédnout stavení mé babičky z otcovy strany. Říkalo se tam po chalupě "beim Schaufler" (tj. "u Schauflera") a bylo to v Oberhäuser (tj. už zmíněné dnešní Rohy - pozn. překl.) čp. 2. Tady nad "Gopatschn", jak se kdysi říkalo, stojí dnes v místě, kudy probíhala od roku 1938 hranice mezi Německou říší a pozdějším Protektorátem (v roce 1938 ještě zbytkem Československa - pozn. překl.), informační tabule s velkou panoramatickou mapou s vysvětlivkami k výhledu odtud se do daleka otevírajícímu. Obracej krok a jdu nazpět k "Mathjeij". Užívám si i tu pohled přes všechny samoty do úvalu s Jaronínem ("ins Tal von Jaronin"). Dávám se teď cestou přes usedlost u "Ober-Krowon" (na české mapě "Charvát", dříve se i vrchu tady říkalo "Kroatenberg", tj. vlastně "Charvátův vrch", dnes na mapách figuruje jméno "Stržíšek", 708 m - pozn. překl.) do Sedmi Chalup. Brzy mám stanout před stavením, které bylo svým rozměrem v Sedmi Chalupách to největší a mělo prý být i nejstarší tady vůbec. Potkává mě šok. Ačkoli majitelé nebyli pojati do odsunu ("nicht vertrieben wurden"), poněvadž byli Češi, zarostly stromy i keře celé okolí až k někdejšímu domu. Ten je docela zpustlý, zčásti bez střechy. Jak je patrné, snažil se tu svého času kdosi něco znovu začít. Vidět ale nebyl nikdo kolem. Na pozdější dotaz jsem zjistil, že jediná dcera se vydala pryč odtud. Rodiče umřeli. Celá usedlost byla dlouho neobývaná a teprve v poslední době se našel jeden či dva zájemci o koupi. Od cesty dole sem už nevede nijaký přístup a jen od zmíněného už "Matěje" (na mapách dnes, jak už také zmíněno "Matějka" - pozn. překl.) je ještě usedlost po špatné cestě dosažitelná. Tak moje putování pokračuje napříč přes "s' Krowon Wiese" (tj. "Charvátovu louku" - pozn. překl.) kolem usedlosti zvané kdysi "Matoschka" dál do Sedmi Chalup, u žádného ze stavení však nepotkávám jediného člověka. Loudám se tu kolem čp. 14, řečeného "Bobbougn" (také "Bobbouk", majitelé v roce 1945 Johann a Maria Hulkaovi - pozn. překl.) a vracím se silnicí od Českých Chalup (12. srpna

1922 se tam narodil proslulý komunistický tajemník Miloš Jakeš - pozn. překl.) zase do Jaronína. Doufám, že jsem vám svým líčením znovu vyvolal v paměti kus našeho domova a vy jste alespoň v duchu mohli putovat se mnou.